

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

ОЛЕФІРЕНКО Тарас Олексійович

УДК 378:37.011.3-051:62/.64(043)

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2026

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті професійної освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України
Курок Віра Панасівна,
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, кафедра технологічної і професійної освіти, завідувач;

доктор педагогічних наук, професор
Гедзик Андрій Миколайович,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, перший проректор;

доктор педагогічних наук, професор
Андрощук Ірина Василівна,
Хмельницький національний університет, навчально-методичний відділ, завідувач.

Захист відбудеться 03 липня 2026 року об 11⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.458.01 в Інституті професійної освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 03045, м. Київ, вул. Столичне шосе, буд. 98, Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж автотранспортних технологій», 1 поверх, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 03045, м. Київ, провулок Віто-Литовський буд. 98-а, 5 поверх.

Електронну версію розміщено за покликанням:
<https://ivet.edu.ua/anonsovani-ta-provedeni-zahysty-2/anonsovani-zahysty/>

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Людмила БАЗИЛЬ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві, зумовлені реформуванням системи освіти й інтеграцією України до європейського освітнього простору, цифровізацією, технологічною модернізацією виробництва, актуалізують проблему підготовки педагогічних кадрів нової генерації як творчих, самостійних, конкурентоспроможних особистостей, здатних до успішного використання інноваційних методик і технологій навчання та безперервного професійного й особистісного розвитку. Особливо актуальними є питання кар'єрного зростання вчителів трудового навчання та технологій, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з формуванням технологічної культури учнівської молоді, розвитком інженерно-технологічного мислення, практичних умінь, креативності й готовності до професійного самовизначення. Нині затребуваними є конкурентоспроможні фахівці, здатні до професійного саморозвитку, проектування власної професійної траєкторії, адаптації до динамічних змін ринку праці й освітнього середовища. У цьому зв'язку постає потреба розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри як важливої умови їхньої успішної самореалізації в педагогічній діяльності.

Необхідність підготовки педагогічних працівників до професійного розвитку й кар'єрного зростання відображено в законах України: «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014 із змінами та доповненнями), «Про повну загальну середню освіту» (2019), «Про професійний розвиток працівників» (2012); Проекті плану відновлення України (Матеріали робочої групи «Освіта і наука») (2022), Національній доктрині розвитку освіти (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013); Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки (2022), Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018); професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024), Державному стандарті базової середньої освіти (2020) тощо. Своєчасність, соціальна доцільність й актуальність проблематики підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри обумовлюється також суспільною потребою реалізації положень міжнародних документів: Цілі сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (2015), Брюггське Комюніке про зміцнення європейського співробітництва у сфері професійної освіти і навчання на період 2012–2020 рр. (2010), Спільні Європейські принципи щодо вчительських компетентностей і кваліфікацій (2005), Цифрове десятиліття Європи – цифрові цілі до 2030 року (2022); рекомендацій ЮНЕСКО щодо статусу вчителів, Європейської рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя, Рамки цифрової компетентності педагогів DigCompEdu тощо, змістом яких підтверджується необхідність формування конкурентоспроможного, мобільного фахівця,

здатного до безперервного особистісного й професійного самовдосконалення.

Комплексний аналіз наукових праць свідчить про наявність істотного міждисциплінарного досвіду з питань особистісного, професійного розвитку, професійно-педагогічної адаптації й кар'єрного зростання педагогічних працівників. Філософські аспекти досліджуваної проблеми висвітлено в працях В. Андрущенка, І. Зязюна, В. Кременя, В. Курила, В. Лутая, В. Огнев'юка, Г. Філіпчука та ін. Сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх педагогів обґрунтовано в дослідженнях І. Андрущук, О. Антонової, Л. Базиль, С. Вітвицької, О. Голика, М. Гриньової, А. Гуржія, О. Дубасенюк, М. Євтуха, Л. Єршової, В. Курок, П. Лузана, Н. Ничкало, В. Орлова, В. Радкевич та ін., конкретизовані питаннями вдосконалення методів, підходів і форм навчання у закладах вищої освіти. Психолого-педагогічні виміри розроблення проблеми формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців у процесі їхнього особистісного й фахового становлення в закладах вищої освіти проаналізовано в публікаціях С. Алексєєвої, Н. Альшевської, М. Артюшиної, І. Ахновської, Н. Брижак, О. Будника, Л. Богущ, Т. Герлянд, Н. Грицькової, І. Дарманської, А. Каленського, В. Кручек, С. Максименка, М. Пригодія, В. Рибалки, В. Семиченко, С. Ткачук, С. Толочко та ін. Їхні напрацювання дають змогу краще зрозуміти специфіку розвитку професійно орієнтованої особистості майбутнього педагога. Методологічні засади адаптації особистості та професійного становлення фахівця обґрунтовано в наукових дослідженнях А. Безусої, А. Гедзика, О. Галус, О. Замятної, С. Іванової, В. Ковальчука, М. Криштановича, О. Марущак, О. Мороза, В. Овдійчук, Л. Оршанського, Г. Романової, В. Слабка, В. Стешенка, С. Шарої, В. Юрженка та ін. Питання професійної підготовки педагогічних працівників докладно розглянуто у працях О. Демчук, І. Драч, Н. Литвинової, В. Лозовецької й інших учених, які зробили вагомий внесок у розвиток педагогічної науки.

Натомість і досі залишається невирішеною проблема обґрунтування теоретичних і методичних засад підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри; відсутні дослідження, у яких обґрунтовувалася б відповідна педагогічна система. Потребує уваги уточнення сутності, змісту і структури компетентності з розвитку професійної кар'єри; визначення критеріїв, показників та рівнів її сформованості, методологічних підходів, принципів, а також педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. Виняткове значення має розкриття особливостей застосування інноваційних форм і педагогічних технологій у формуванні компетентності майбутніх учителів технологій з розвитку професійної кар'єри. Соціально-економічна значущість і доцільність дослідження цієї проблеми посилюються низкою суперечностей, зокрема між:

– об'єктивною потребою суспільства у висококваліфікованих і конкурентоспроможних учителях трудового навчання та технологій, здатних

ефективно здійснювати професійну діяльність і успішно розвивати власну професійну кар'єру, та недостатнім рівнем сформованості компетентності з розвитку професійної кар'єри у випускників педагогічних закладів вищої освіти;

– вимогами, що висуваються Національною рамкою кваліфікацій, Законом України «Про освіту», професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти» до загальних і професійних компетентностей педагогічного працівника та недостатньою розробленістю теоретичних і методичних засад системної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до безперервного кар'єрного зростання;

– необхідністю цілеспрямованого вдосконалення процесу формування професійно значущих якостей майбутніх учителів трудового навчання та технологій у контексті розвитку професійної кар'єри та відсутністю науково обґрунтованої системи, здатної забезпечити цей процес на теоретичному й методичному рівнях.

Актуальність проблеми й необхідність її розв'язання на теоретичному та методичному рівнях зумовили вибір теми дисертаційного дослідження *«Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах наукових досліджень Інституту професійної освіти НАПН України з тем: «Проектування системи консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» (0116U003567), «Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу» (0119U002047), «Теоретичні й методичні основи консультування з молодіжного підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (0122U000541), «Теоретичні і методичні основи розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу» (0123U100602). Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту професійної освіти НАПН України (протокол № 10 від 01 жовтня 2018 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології Національної академії педагогічних наук України (протокол № 5 від 27 листопада 2018 р.).

Мета дослідження – з'ясувати концептуальні ідеї, визначити методологічні підходи, обґрунтувати принципи, педагогічні умови і на їх основі розробити педагогічну систему підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри й експериментально перевірити її ефективність.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

1. На основі аналізу педагогічної теорії та емпіричного досвіду виявити стан розробленості проблеми, конкретизувати сутність і структуру компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

2. З'ясувати сучасний стан, охарактеризувати особливості та тенденції підготовки майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри у прогресивних зарубіжних освітніх системах.

3. Визначити й обґрунтувати методологічні підходи щодо підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

4. Визначити й обґрунтувати принципи і педагогічні умови підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

5. Обґрунтувати педагогічну систему підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, розробити її структурну модель.

6. Науково обґрунтувати та розробити авторську концепцію підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

7. Визначити й обґрунтувати зміст, методи, форми та розробити технологію підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

8. Експериментально перевірити ефективність педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

9. Здійснити прогностичне обґрунтування перспектив підготовки учителів трудового навчання та технологій у педагогічних закладах вищої освіти до розвитку професійної кар'єри.

10. Розробити та впровадити методичні рекомендації щодо цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій у педагогічних закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічна система підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

Концепція дослідження. Провідна ідея дослідження полягає в розробленні такої педагогічної системи підготовки майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри, яка б цілісно поєднала інструменти, методи, технологічні можливості формальної, неформальної й інформальної освіти майбутніх учителів трудового навчання та технологій для цілеспрямованої, безперервної і продуктивної їх підготовки до розвитку професійної кар'єри.

Мета роботи, її науково-теоретичні засади, специфічні особливості підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри зумовили визначення концептуальних засад дослідження, що потребують обґрунтування на методологічному, теоретичному, методичному і практичному рівнях.

Методологічний концепт відображає взаємозв'язок різних підходів загальнонаукової і конкретно-наукової методології, на основі яких здійснюється підготовка майбутніх учителів трудового навчання та

технологій до розвитку професійної кар'єри, а саме: системного (сприяє виявленню компонентів педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри); акмеологічного (дає змогу дослідити здатність особистості педагога до творчого розвитку і професійно-педагогічного самовдосконалення); синергетичного (сприяє розкриттю індивідуальності як основи суспільних зв'язків у відкритій системі); компетентнісного (сприяє розширенню та вдосконаленню професійно-педагогічних знань, умінь і якостей); суб'єктно-діяльнісного (забезпечує практико-орієнтовану основу розвитку професійної компетентності та проектування розвитку особистості студента як суб'єкта майбутньої педагогічної діяльності).

Теоретичний концепт визначає систему психолого-педагогічних ідей, основних понять, дефініцій, що розкривають сутність і структуру професійної підготовки студентів, сприяє обґрунтуванню педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. Їхнє професійно-педагогічне становлення ґрунтується на: положеннях теорії особистості; закономірностях дослідження сутності та змісту професійно-педагогічної підготовки як цілісного явища; загальнодидактичних (об'єктивності й науковості; зв'язку теорії з практикою; послідовності та систематичності; доступності; наочності й різноманітності методів; активності студентів; міцності засвоєння знань, умінь і навичок у поєднанні з досвідом творчої діяльності) та специфічних принципах (системності і міждисциплінарності; інтеграції та взаємовпливу політехнічного й педагогічного знання; професійної рефлексивної спрямованості процесу навчання студентів у педагогічних закладах вищої освіти).

Методичний концепт репрезентує методикку підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, що базується на поетапному розвитку професійно-педагогічних знань, умінь і особистісних якостей на основі використання інноваційних методів, форм організації навчання, технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

Практичний концепт передбачає експериментальну перевірку педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, що реалізується у чотири етапи: перший – формування контрольних та експериментальних груп і виявлення стану підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри; другий – здійснення цілеспрямованого впливу на експериментальні групи; третій – аналіз результатів експериментальної перевірки впровадження запропонованих заходів; четвертий – здійснення прогностичних рекомендацій щодо реалізації педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

Провідні положення концепції знайшли втілення в загальній **гіпотезі дослідження**, яка полягає в тому, що якість підготовки майбутніх учителів

трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри підвищиться, якщо розробити та впровадити відповідну педагогічну систему. *Загальну* гіпотезу конкретизовано в *часткових*: підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри стає можливою і залишається стабільно високою, якщо: імплементувати прогресивний зарубіжний досвід підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; науково обґрунтувати та розробити авторську концепцію підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри; обґрунтувати педагогічну систему підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри; розробити технологію підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри; впровадити комплекс навчально-методичного забезпечення цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

У дослідженні використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**: *теоретичних* (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація, індукція і дедукція, структурно-функціональний аналіз, моделювання) – для осмислення філософських, психолого-педагогічних і методичних засад проблеми, уточнення сутності та структури компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій, обґрунтування концепції дослідження та розроблення педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри; *емпіричних* (анкетування, опитування, інтерв'ювання, педагогічне спостереження, аналіз результатів навчальної, проєктної й науково-дослідної діяльності студентів, вивчення електронних портфоліо, самооцінювання, експертне оцінювання, педагогічний експеримент) – для виявлення реального стану сформованості компетентності з розвитку професійної кар'єри та перевірки ефективності запропонованої педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій; *статистичних* – для кількісного аналізу й узагальнення результатів експериментальної роботи, порівняння показників контрольних і експериментальних груп та перевірки статистичної значущості отриманих відмінностей, зокрема із застосуванням критерію χ^2 , що дало змогу підтвердити достовірність і надійність результатів дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– науково обґрунтовано та розроблено авторську концепцію підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, що є теоретико-методологічним підґрунтям їхньої професійної підготовки в педагогічних закладах вищої освіти, спрямована на використання ресурсів формальної, неформальної та інформальної освіти для формування педагогів нової генерації, здатних до кар'єрного цілепокладання, планування й успішної розбудови кар'єрного шляху з подоланням професійних викликів;

– обґрунтовано педагогічну систему підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, основними структурними компонентами якої визначено освітній процес, професійну орієнтацію та розвиток кар'єри, особистісний саморозвиток, науково-дослідну діяльність студентів, які в єдності спрямовані на поетапну підготовку здобувачів вищої освіти до набуття компетентності з розвитку професійної кар'єри, власного творчого потенціалу, безперервного професійного зростання;

– розроблено структурну модель педагогічної системи, яка є ідеальним об'єктом відображення поетапного процесу підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків: методологічно-цільового (мета, цільові орієнтири, методологічні підходи, принципи), організаційно-суб'єктного (етапи, основні компоненти, суб'єкти взаємодії), змістово-технологічного (зміст, інструменти реалізації) і діагностико-результативного (діагностика, очікувані результати) та уможливорює позитивні зрушення у рівнях сформованості компонентів компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій з розвитку професійної кар'єри;

– визначено й обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри: формування мотивації студентів до професійно-особистісного саморозвитку; проєктування змісту освіти майбутніх учителів трудового навчання та технологій з урахуванням професійно-кар'єрного компонента; впровадження в освітній процес технології підготовки до розвитку професійної кар'єри; активізація діяльності центрів професійної кар'єри засобами цифрових інструментів;

– розроблено технологію підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, що забезпечує поетапне формування досліджуваної інтегративної якості особистості: мотиваційно-орієнтаційного (розвиток мотивації студентів щодо важливості кар'єрного розвитку); проєктувально-діяльнісного (виконання студентами кар'єрних проєктів, створення електронного портфоліо, участь у стажуваннях і майстер-класах тощо); рефлексивно-аналітичного (усвідомлення студентами власних досягнень, оцінювання рівня розвитку навичок та корегування подальших дій щодо кар'єрного зростання);

удосконалено:

– структуру компетентності з розвитку професійної кар'єри вчителя трудового навчання та технологій як комплексний конструкт, що конкретизується низкою взаємопов'язаних та взаємообумовлених компонентів: мотиваційного (характеризується позитивним ставленням до побудови кар'єри, мотиваціями досягнення, прагненням до самовираження та самореалізації); когнітивного (передбачає наявність та постійне оновлення знань про галузь освіти, об'єкти та види обраної професійної діяльності, про можливі шляхи розвитку кар'єри та необхідні компетентності для успішного кар'єрного зростання); діяльнісного (полягає у здатності практично

реалізовувати професійний потенціал і активно керувати траєкторією власного кар'єрного розвитку) та рефлексивного (поєднує здатність до рефлексії у професійному саморозвитку, самоаналіз і самооцінювання власної професійної діяльності; уміння оцінювати недоліки і переваги своєї кар'єрної компетентності, уміння визначати ресурси подальшого кар'єрного й особистісного зростання);

– діагностувальний інструментарій оцінювання рівнів сформованості компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій; удосконалення полягає у визначенні критеріїв і показників сформованості компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій: *мотиваційного* (позитивне ставлення до побудови професійної кар'єри; прагнення до самовираження та самореалізації в професійній діяльності; наявність цінностей, спрямованих на розвиток необхідних компетентностей з метою здійснення кар'єри в системі освіти); *когнітивного* (наявність та постійне оновлення знань про галузь освіти, об'єкти та види професійно-педагогічної діяльності; наявність актуальних знань про можливі шляхи розвитку професійної кар'єри; обізнаність щодо інструментів прогнозування, планування кар'єри в системі освіти); *діяльнісного* (залученість до професійної діяльності на етапі здобуття освіти; здатність швидко адаптуватися до умов професійного середовища; наявність первинного досвіду з кар'єрного зростання); *рефлексивного* (здатність до аналізу вимог, що висувуються до майбутніх учителів трудового навчання та технологій з урахуванням професійного середовища; здатність до оцінювання власних можливостей професійного розвитку та кар'єрного зростання; здатність до рефлексії з метою подолання кар'єрних криз);

– комплекс методів, форм і видів взаємодії (лекції, тренінги, семінари-практикуми, майстер-класи, воркшопи, кар'єрне консультування, нетворкінг, наставництво, дослідницькі проєкти, стажування, вебінари тощо), засобів і технологій (кейс-метод, електронне портфоліо, проєктні технології, імітаційно-ігрові технології, технологія проблемного навчання, інформаційно-комунікаційні (цифрові) технології, дуальне навчання тощо), які забезпечують дієвий супровід процесу формування компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій з розвитку професійної кар'єри за індивідуальними освітніми траєкторіями.

подальшого розвитку набули:

– зміст поняття «компетентність з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій»; розвиток полягає у виокремленні відповідних істотних видових ознак та конкретизації психолого-педагогічних і техніко-технологічних знань, проєктно-конструкторських умінь, цінностей культури праці, що у поєднанні забезпечують здатність педагога свідомо планувати кар'єрний шлях в умовах динамічного оновлення виробничих та освітніх технологій, ефективно реагувати на виклики сучасної STEM-освіти і ринку праці та його готовність до безперервного професійного розвитку й кар'єрного зростання впродовж

життя;

– зміст поняття «підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри» розвиток полягає у визначенні його структурно-функціональних характеристик як цілісного, спеціально організованого освітнього процесу професійного становлення особистості, що забезпечує інтеграцію професійно-кар'єрного компонента, взаємозв'язок особистісного, професійного та кар'єрного розвитку, узгодження професійних намірів із перспективами самореалізації, а також створення передумов для проектування та реалізації індивідуальної траєкторії професійної кар'єри в умовах трансформації освіти, технологій і ринку праці;

– положення про комплексне застосування інструментарію формальної, неформальної та інформальної освіти для підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у визначенні змісту базових понять дослідження з проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри; обґрунтовано теоретичну сутність понять: *«компетентність з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій»* як інтегративної якості особистості, що базується на поєднанні психолого-педагогічних і техніко-технологічних знань, проєктно-конструкторських умінь, цінностей культури праці, й у поєднанні забезпечує здатність педагога свідомо планувати кар'єрний шлях в умовах динамічного оновлення виробничих та освітніх технологій, ефективно реагувати на виклики сучасної STEM-освіти і ринку праці та його готовність до безперервного професійного зростання впродовж життя; *«підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри»* як процесу формування компетентності з розвитку професійної кар'єри на основі проектування змісту освіти з урахуванням професійно-кар'єрного компонента, використання сучасних форм, видів, методів, інноваційних методик і технологій, засобів навчання, спрямованих на підвищення рівня готовності до усвідомленого планування й проектування індивідуальної траєкторії професійної кар'єри та здатності кар'єрного зростання в умовах динамічних суспільних трансформацій; *«педагогічна система підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри»* як цілісної, структурно організованої сукупності взаємопов'язаних компонентів (освітній процес; науково-дослідна діяльність; професійна орієнтація та розвиток кар'єри, особистий розвиток, цифрові технології), спрямованої на формування у студентів здатності свідомого планування, управління та реалізації власного професійного зростання в умовах сучасного ринку праці та Нової української школи; визначено зміст методологічно-цільового, організаційно-суб'єктного, змістово-технологічного і діагностувально-результативного блоків структурної моделі педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри *«педагогічні умови підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку*

професійної кар'єри», які розглядаються як теоретично обґрунтовані обставини, чинники та складові освітнього середовища закладу вищої освіти, що свідомо створюються в освітньому процесі для забезпечення максимальної ефективності формування їхньої компетентності з розвитку професійної кар'єри та готовності до безперервного професійного зростання; «технологія підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри» як науково обґрунтована, поетапна (мотиваційно-орієнтаційний етап, проєктувально-діяльнісний етап, рефлексивно-аналітичний етап) система форм, методів, засобів навчання, яка забезпечує гарантований результат – формування у студентів компетентності з розвитку професійної кар'єри та готовності до успішної самореалізації на ринку праці; теоретично обґрунтовано зміст компонентів у структурі компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій: мотиваційного, що характеризується позитивним ставленням учителів трудового навчання та технологій до побудови кар'єри, мотиваціями досягнення, прагненням до самовираження та самореалізації; когнітивного, що передбачає наявність та постійне оновлення знань про галузь освіти, об'єкти та види обраної професійної діяльності, про можливі шляхи розвитку кар'єри та необхідні компетентності для успішного кар'єрного зростання; діяльнісного, що полягає в здатності вчителя трудового навчання та технологій практично реалізувати професійний потенціал та активно керувати траєкторією власного кар'єрного розвитку; рефлексивного, що містить здатність до рефлексії у професійному саморозвитку, самоаналіз і самооцінювання власної професійної діяльності; уміння оцінювати недоліки і переваги своєї кар'єрної компетентності, уміння визначати резерви свого подальшого кар'єрного і особистісного зростання; критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) та рівні (початковий, низький, середній, високий) її сформованості.

Практичне значення одержаних результатів полягає в удосконаленні освітньо-професійних програм підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 014.10 «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» щодо формулювання освітніх результатів, ресурсного забезпечення реалізації програм; модернізації навчальних програм дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Методика трудового навчання та технологій», «Інформаційно-комунікаційні технології в закладах освіти технологічного профілю», «Педагогіка», «Загальна та вікова психологія», «Основи виробництва» на основі доповнення їх змісту дидактичними матеріалами щодо професійного розвитку і кар'єрного зростання педагогічних працівників; розробленні комплексу навчально-методичного забезпечення цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, що складається з авторського спецкурсу «Розвиток професійної кар'єри вчителя», який охоплює навчальні модулі: «Теорія професійного розвитку вчителя»; «Кар'єрне планування і професійна мобільність»; «Методики самопрезентації та побудови особистого бренду»; «Цифрові технології в кар'єрному розвитку педагога»;

«Психологічна готовність до змін у професійній діяльності»; «Профільна освіта та стажування як елементи кар'єрного розвитку»; «Лідерство та управління в освітньому процесі»; «Освіта впродовж життя та професійний розвиток»; методичних рекомендацій щодо цілеспрямованого формування кар'єрної компетентності учителів технологій у педагогічних закладах вищої освіти; розробленні положень: про діяльність Навчально-методичного центру професійної кар'єри (як структурного підрозділу закладу вищої освіти), що регламентує його мету, завдання, функції, напрями роботи, взаємодію із стейкхолдерами та систему моніторингу ефективності; про організацію та виконання курсових і кваліфікаційних (бакалаврських і магістерських) робіт; удосконаленні діагностичних матеріалів для оцінювання рівня сформованості компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій з розвитку професійної кар'єри; внесенні змін до методичних рекомендацій щодо організації виробничої та педагогічної практики з акцентом на формування професійної і кар'єрної траєкторії майбутнього вчителя; розроблення положення.

Навчально-методичні розробки та інші матеріали дослідження можуть бути використані для вдосконалення системи підготовки і підвищення кваліфікації вчителів трудового навчання та технологій. Окремі положення будуть корисні для укладання посібників, розроблення освітніх ресурсів, сучасних методів, методик і технологій розвитку кар'єрної компетентності.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/19 від 04.06.2025), Кременецької обласної академії імені Тараса Шевченка (довідка № 05-16/153 від 23.05.2025), Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (довідка № 13 від 09.06.2025), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка № 19/25-4354-25 від 22.12.2025), Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 308 від 02.06.2025), Університету Григорія Сковороди у Переяславі (довідка № 861 від 23.06.2025), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 724/20.02-33 від 19.06.2025).

Особистий внесок здобувача. У наукових працях, опублікованих у співавторстві (монографіях), здобувачем особисто: [1] – розкрито теоретичні основи процесу формування графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та креслення в умовах сучасних освітніх інновацій; [2] – обґрунтовано психолого-педагогічні засади виховання толерантності у майбутніх учителів як складника їхньої професійної підготовки; [3] – здійснено аналіз зарубіжного досвіду та визначено підходи до формування національно-культурної ідентичності в системі освіти різних країн; [4] – визначено особливості впровадження технологій змішаного навчання в освітній процес закладів вищої освіти та обґрунтовано їхню роль у розвитку критичного мислення особистості; [5] – обґрунтовано теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів трудового навчання та

технологій до розвитку професійної кар'єри в системі професійної освіти. У навчальних та виробничо-практичних виданнях здобувачем особисто: [6] – розкрито особливості використання інформаційних технологій у виробничій сфері та обґрунтовано методичні підходи до їх застосування у професійній підготовці фахівців; [7] – обґрунтовано педагогічні засади багатоманіття та визначено підходи до формування інклюзивного освітнього середовища у професійній діяльності педагога; [8] – визначено особливості комп'ютерного моделювання технологічних процесів та розкрито методичні аспекти його використання у професійній підготовці майбутніх фахівців; [9] – розроблено методичні рекомендації щодо формування кар'єрної компетентності майбутніх учителів технологій у педагогічних закладах вищої освіти; [10] – розроблено зміст та методичне забезпечення лабораторних робіт з використанням обладнання PHΥWE у процесі вивчення фізики; [11] – обґрунтовано організаційні та методичні засади дистанційного і змішаного навчання у закладах вищої та початкової освіти. У наукових роботах: Обґрунтовано методику та зміст професійної підготовки майбутніх учителів: [12; 14; 15; 16; 18; 29; 32] – визначено зміст і структуру графічної компетентності майбутніх учителів технологій; обґрунтовано структурні компоненти графічної компетентності та особливості підготовки майбутніх учителів технологій до профорієнтаційної роботи; розроблено методичні засади використання тренінгових технологій, принципи та концептуальні положення підготовки майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри; визначено роль цифрових освітніх ресурсів у професійному розвитку майбутніх учителів технологічної освіти; Визначено теоретико-методологічні та психолого-педагогічні засади професійного розвитку педагога: [17; 19; 20; 21; 22; 30] – здійснено психолого-педагогічний аналіз феномену професійної кар'єри вчителя; розкрито проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до розвитку кар'єри в дискурсі педагогічної теорії та в умовах стандартизації вищої освіти; обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри; здійснено аналіз європейського досвіду підготовки вчителів закладів загальної освіти; розкрито теоретичні засади та практичні аспекти реалізації діяльнісного підходу у системі професійної підготовки педагога; Обґрунтовано педагогічні умови формування та розвитку особистості в освітньому середовищі: [23; 24; 25; 31] – визначено особливості формування трансверсальних компетентностей у процесі становлення професійної ідентичності майбутнього педагога; розкрито теоретичні основи розвитку творчої особистості; обґрунтовано умови підтримки емоційного благополуччя дітей і педагогів в умовах військової агресії; визначено підходи до розвитку критичного мислення в сучасному освітньому просторі; Розроблено підходи до формування наукового світогляду студентської молоді: [26; 27; 28] – обґрунтовано соціокультурні проєкції та зовнішні чинники формування наукового світогляду студентів; визначено роль позааудиторної роботи у формуванні наукового світогляду студентської молоді на прикладі історичного досвіду університетів

Наддніпрянської України; Визначено напрями розвитку сучасного освітнього середовища: [33] – розкрито зміст, складові та функції цифрового освітнього середовища в умовах цифрового суспільства. Статті у наукових періодичних виданнях інших держав: [34] – обґрунтовано особливості розвитку готовності майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри у процесі педагогічної практики та формування творчих здібностей школярів; [35] – визначено особливості впровадження мистецьких програм у закладах загальної освіти та розкрито їхній потенціал у розвитку особистості учнів; [36] – досліджено вплив взаємин між учителем і учнями на рівень булінг-віктимізації у шкільному середовищі. Статті у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus: [37] – розроблено підходи до створення освітнього середовища на основі онтологічного підходу до систем електронного навчання; [38] – обґрунтовано необхідність залучення стейкхолдерів закладів вищої освіти до вдосконалення процесу формування готовності студентів до професійної кар'єри; [39] – визначено можливості онтологічно-керованих систем електронного навчання як засобу розвитку концептуального мислення особистості. Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації: [40] – здійснено психолого-педагогічний аналіз феномену професійної кар'єри вчителя; [41] – виявлено основні суперечності підготовки майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри; [42] – розкрито психологічні аспекти професійного розвитку особистості в умовах пандемії; [43] – обґрунтовано необхідність підготовки та адаптації студентів до системи соціально-виробничих відносин; [44] – визначено принципи підготовки майбутнього вчителя до розвитку професійної кар'єри в умовах євроінтеграції та глобалізації; [45] – здійснено аналіз та узагальнення результатів опитування студентів, викладачів та стейкхолдерів щодо розвитку професійної кар'єри вчителя; [46] – обґрунтовано важливість використання засобів комп'ютерної графіки у підготовці майбутніх учителів технологій; [47] – розкрито значення педагогіки підтримки у процесі освітнього відновлення в умовах постконфліктних трансформацій. Праці, що додатково відображають наукові результати дисертації: [48] – визначено роль діяльності вчителя фізики у процесі формування наукового світогляду учнів; [49] – обґрунтовано особливості формування графічних знань, умінь і навичок у процесі навчання фізики і технічних дисциплін; [50] – розкрито методичні підходи до формування уявлень про повноту зображень на кресленні в учнів 8–9 класів; [51] – визначено особливості методики навчання майбутніх учителів технологій та професійної освіти побудові й читанню складних креслень; [52] – обґрунтовано особливості підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах дуальної форми навчання; [53] – розкрито концептуальні засади розвитку STEM-освіти в Україні; [54] – виявлено актуальні проблеми підготовки майбутнього вчителя до розвитку професійної кар'єри.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, експериментальні й прикладні результати дослідження та узагальнені висновки представлено й обговорено на науково-практичних конференціях,

форумах різного рівня:

– *міжнародних* – «Трудове навчання та технології: сучасні реалії та перспективи розвитку» (Україна, Київ, 2017, 2018, 2021, 2024, 2025); «Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку» (Україна, Київ, 2017, 2018, 2021, 2024, 2025); «Ukraine in the European space: education and art» ((Prague (Czech Republic) – Borgloon (Belgium) – Namur (Belgium) – Brussels (Belgium) – Paris (France) – Vienna (Austria) – Krakov (Poland), 2018); «Innowacyjne technologie w nauce i edukacji: doświadczenia europejskie» (Poland, Krakow, 2018); «Тенденції розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці» (Україна, Глухів, 2019); «Сучасні виклики професійної освіти: теорія і практика» (Україна, Львів, 2019); «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Україна, Хмельницький, 2019); «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» (Україна, Київ–Харків, 2020); «Актуальні проблеми психології розвитку особистості» (Україна, Київ, 2020); «Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві» (Україна, Київ, 2020); «Інноваційний потенціал сучасної освіти та науки» (Україна, Київ, 2020); «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Україна, Суми, 2020); «Teaching and Learning Democracy in Primary School and in Teacher Education» (Norway, Drammen, 2021); «Transforming the Nation Through Responsible, Inspiring Leadership Fighting Corruption» (International Projects, 2021); «Modern European Science» (United Kingdom, Sheffield, 2021); «Українська освіта: аксіологія європейського вибору» (Україна, Київ, 2021); «VIII конференція IT&I-2021» (Україна, Київ, 2021); «Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу» (Україна, Київ, 2023); «Сучасні тенденції розвитку вищої освіти та академічного партнерства в умовах воєнного стану» (Україна, Київ, 2023); «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: вітчизняний і світовий досвід упровадження» (Україна, Київ, 2023); «Актуальні проблеми розвитку особистості» (Україна, Київ, 2023); «Проблеми та інновації професійної і технологічної освіти: реалії, досвід, перспективи» (Україна, Чернігів, 2023, 2024, 2025); «Онлайн дистанційне навчання «EU4YOUTH: інструменти, стратегії, лідерство та інновації для вдосконалення навичок вчителів» (Латвія, Вільнюс, 2024); «Світові освітні тренди: навчання впродовж життя в інформаційному суспільстві» (Україна, Київ, 2024); «Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій» (Україна, Слов'янськ – Дніпро, 2024); «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих» (Україна, Київ, 2025); «Professional support in post-conflict conditions: integration of European experience into Ukrainian education» (Каунас (Литва) – Київ (Україна), 2025); «Сучасні наукові цілі, підходи та виклики» (Німеччина, Дрезден, 2025);

– *всеукраїнських* – «Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: досвід та перспективи» (Умань, 2017, 2019, 2021), «Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в

умовах післядипломної освіти» (Суми, 2018), «Молода наука – 2021: соціально-освітні розвідки» (Київ, 2021); «Актуальні проблеми та перспективи розвитку фундаментальних, прикладних, загальнотехнічних та безпекових наук» (Київ, 2021); «Безбар'єрність як пріоритетна стратегія розвитку суспільства» (Київ, 2023); «Права молоді та державна служба: реформування інституту службової кар'єри» (Київ, 2023); «Трансформаційні зміни в соціальній роботі та психології в умовах сьогодення: міжнародний та національний досвід» (Умань, 2024); «Тенденції підготовки фахівців у сфері освіти та освітнього менеджменту» (Черкаси, 2024); «Сучасні проблеми української освіти» (Івано-Франківськ, 2024); «Онлайн інструменти та методи неформальної освіти для викладачів» (Київ, 2024); «Стратегії та практика організації освітнього процесу в умовах невизначеності: нові виклики та перспективи реалізації» (Чернігів, 2025).

Кандидатська дисертація на тему: «Формування графічної компетентності у майбутніх учителів технологій» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти було захищено у 2012 році у Національному університеті біоресурсів і природокористування України (Київ). У тексті докторського дослідження матеріали кандидатської роботи не використовуються.

Публікації. Наукові результати дослідження відображено в 54 науково-методичних працях (27 одноосібних), серед яких: 5 монографій (1 одноосібна), 1 методичні рекомендації, 5 навчально-методичні посібники; 28 статей у зарубіжних і вітчизняних фахових виданнях з педагогічних наук, що індексуються в наукометричних базах (з яких 3 – у виданнях, що індексуються в наукометричних базах Scopus та Web of Science); 8 публікацій у матеріалах конференцій; 7 праць, що додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (760 найменувань, із них 290 – іноземними мовами) та 24 додатків (на 152 сторінках). Робота містить 8 таблиць, 26 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 702 сторінки, основного тексту – 421 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, гіпотезу, концепцію та методи дослідження, аргументовано наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів наукового пошуку, відображено особистий внесок дисертанта, наведено відомості про апробацію та впровадження основних положень дослідження, структуру й обсяг дисертації.

У **першому розділі «Професійна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій як науково-педагогічна проблема»** зроблено ретроспективний аналіз системи підготовки, удосконалення та перепідготовки учителів трудового навчання та технологій; схарактеризовано

сучасний стан вирішення цієї проблеми, зміст, сутність та структуру компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій і описано методику проведення наукового пошуку.

У результаті аналізу вітчизняних та зарубіжних нормативно-правових документів, наукової літератури й дисертаційних робіт з теми дослідження узагальнено переваги та недоліки функціонування системи підготовки, удосконалення та перепідготовки вчителів. До переваг віднесено: доступність здійснення підготовки вчителів засобами онлайн-ресурсів; інноваційність педагогічної освіти, що досягається на основі розроблення і впровадження нових навчальних програм і курсів з урахуванням потреб воєнного часу; широка підтримка міжнародних організацій у наданні допомоги в підготовці та перепідготовці вчителів. Водночас виокремлено низку проблем: недостатній рівень сформованості цифрової компетентності вчителів і технічні проблеми спричиняють зниження якості онлайн-навчання, належної комунікаційної взаємодії; обмеження в практичному навчанні; недостатній рівень сформованості навичок самостійного навчання; недосконалість психологічної підтримки вчителів, які постраждали від наслідків воєнних дій.

У першому розділі на основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, нормативно-правових документів та сучасних тенденцій розвитку освіти обґрунтовано необхідність модернізації системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації вчителів трудового навчання та технологій. Встановлено, що ефективність професійного розвитку педагогів зумовлюється впровадженням елементів дистанційної освіти та цифрових технологій, урізноманітненням форм організації освітнього процесу шляхом використання інтерактивних форматів професійної взаємодії, оновленням змісту навчання відповідно до суспільних запитів, потреб ринку праці та розвитку технологій. Визначено доцільність реалізації компетентнісного підходу, спрямованого на розвиток професійно важливих якостей особистості, адаптивності, здатності до ефективної комунікації, професійної мобільності та запобігання професійному вигоранню. Обґрунтовано значення професійних спільнот як середовища для обміну досвідом, розвитку творчого потенціалу педагогів, підтримки професійного зростання та розширення можливостей їхньої мережевої взаємодії.

Проаналізовано вплив воєнного стану на функціонування системи підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів в Україні. Виявлено, що ключовими викликами для розвитку педагогічної освіти стали міграційні процеси, руйнування освітньої інфраструктури, дефіцит педагогічних кадрів, трансформація освітніх потреб учасників освітнього процесу та необхідність забезпечення безперервності професійної підготовки в умовах воєнного часу. З'ясовано, що досвід організації дистанційного навчання, набутий у період пандемії, став важливим чинником забезпечення стійкості системи вищої освіти та адаптації освітнього процесу до кризових умов.

Охарактеризовано основні напрями державної освітньої політики щодо підтримки й модернізації підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, зокрема цифровізацію освіти, розвиток освітніх хабів, упровадження цифрових освітніх сервісів, створення компенсаторних освітніх програм та посилення профорієнтаційної роботи й кар'єрного консультування. Визначено роль міжнародного партнерства у забезпеченні професійного розвитку педагогічних працівників. Обґрунтовано необхідність адаптації системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до умов воєнного часу шляхом оновлення змісту освіти, розширення цифрових форматів навчання, посилення психологічної підтримки та формування готовності до професійної діяльності в умовах невизначеності й суспільних трансформацій.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та нормативно-правової бази сформульовано поняття «компетентність з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій» як інтегративної якості особистості, що базується на поєднанні психолого-педагогічних і техніко-технологічних знань, проєктно-конструкторських умінь, цінностей культури праці, й у поєднанні забезпечує здатність педагога свідомо планувати кар'єрний шлях в умовах динамічного оновлення виробничих та освітніх технологій, ефективно реагувати на виклики сучасної STEM-освіти і ринку праці та його готовність до безперервного професійного зростання впродовж життя.

Структуру компетентності визначено в сукупності чотирьох компонентів: мотиваційного, когнітивного, діяльнісного і рефлексивного. Ці компоненти стали основою для розроблення критеріїв (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) та відповідних показників, які відповідають вимогам об'єктивності, однозначності, адекватності, валідності та нейтральності.

Зроблено висновок, що успішний розвиток професійної кар'єри зумовлює необхідність визначення й обґрунтування основних принципів і педагогічних умов й системотвірних чинників розвитку кар'єри вчителів трудового навчання та технологій на етапі професійної підготовки; цілеспрямованого планування професійної кар'єри; програм розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій; проєктування середовища розвитку кар'єри в педагогічних закладах вищої освіти; проведення моніторингу розвитку професійної кар'єри студентів.

У другому розділі «Світовий досвід та сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри» проаналізовано досвід професійно-педагогічної підготовки молоді в країнах зарубіжжя та розглянуто світову практику професійного становлення учителів; розкрито особливості підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в економічно розвинених країнах світу.

У розділі узагальнено, що організація педагогічної освіти перебуває під тиском глобалізації, яка прискорила «маркетизацію» вищої освіти, поширюючи неоліберальні режими оцінювання та аудиту в університетах і

зкладах педагогічної освіти. Більшість закладів в економічно розвинених країнах класифікуються відповідно до національних і міжнародних ієрархій та рейтингових списків, які надають пріоритет дослідженням над викладанням. У той же час, показники успішності учнів шкіл у міжнародних рейтингах викликають занепокоєння урядів цих країн щодо освіти, а отже, і економічної конкурентоспроможності. Тому робляться спроби реформувати освіту, змінити методи викладання та запровадити суворі системи іспитів. У рамках програми реформування загальної освіти уряди багатьох країн світу розглядають педагогічну освіту як важіль для здійснення змін у всій системі освіти.

На основі аналізу міжнародного досвіду розвитку педагогічної освіти виявлено провідні тенденції професійної підготовки педагогічних кадрів, до яких належать: підвищення якості й суспільного статусу педагогічної професії через використання професійного розвитку як інструменту модернізації освіти, посилення практикоорієнтованості підготовки шляхом розширення освітньої діяльності студентів у реальному шкільному середовищі, а також зростання ролі викладачів закладів педагогічної освіти й педагогів-наставників у забезпеченні професійного становлення майбутніх учителів.

З'ясовано, що в міжнародній освітній практиці професійний розвиток учителів трудового навчання та технологій розглядається як безперервний процес, що розпочинається на етапі університетської підготовки та триває впродовж усієї професійної діяльності. Встановлено, що його характерними ознаками є високий рівень фахової підготовки, неперервність професійного вдосконалення, поєднання професійної автономії та відповідальності, орієнтація на інноваційну діяльність і готовність до реагування на динамічні зміни в освітньому та технологічному середовищі. Обґрунтовано, що професійний розвиток педагогічних працівників виступає одним із визначальних чинників забезпечення якості освіти, оскільки сприяє підвищенню рівня професійної компетентності педагогів, удосконаленню їхньої педагогічної майстерності та здатності забезпечувати підготовку учнів до життя і професійної діяльності в сучасному суспільстві.

Виявлено основні напрями модернізації систем підготовки та підвищення кваліфікації вчителів у зарубіжних країнах, що передбачають: оновлення стандартів педагогічної освіти, розширення можливостей для безперервного професійного розвитку, запровадження програм професійної підтримки та розвитку міжнародного освітнього співробітництва. Доведено важливість залучення майбутніх і працюючих учителів трудового навчання та технологій до міжнародних освітніх проєктів, професійних мереж і програм академічної мобільності як чинника розвитку професійної компетентності, професійної впевненості, конкурентоспроможності та готовності до кар'єрного зростання.

Узагальнення сучасного зарубіжного досвіду дало змогу встановити, що пріоритетними напрямами підготовки вчителів у країнах Європи та інших розвинених державах є: забезпечення інклюзивності освітнього процесу,

інтеграція цифрових технологій в освітню діяльність, розвиток професійно-педагогічних компетентностей, розширення участі педагогів у діяльності професійних спільнот і громадських об'єднань, а також утвердження принципів професійної етики як основи ефективної педагогічної діяльності та професійного розвитку впродовж життя.

У третьому розділі «Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри» проведено аналіз сучасних підходів до розвитку професійної кар'єри учителів трудового навчання та технологій, визначено принципи та педагогічні умови їхньої підготовки; змодельовано педагогічну систему підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри і подано її авторську концепцію.

Аналіз сучасних підходів до розвитку професійної кар'єри вчителів трудового навчання та технологій виявив широкий спектр методологічних засад, що застосовуються у педагогічних дослідженнях. У результаті проведеного аналізу встановлено понад тридцять методологічних підходів, серед яких найпоширенішими є: компетентнісний, особистісно орієнтований, системний, акмеологічний, синергетичний, діяльнісний та аксіологічний. Для визначення їхньої актуальності використано пошукову систему Google Scholar, що дала змогу оцінити частоту згадування цих підходів у наукових публікаціях. Застосування діаграми Парето («правило 80/20») уможливило виокремлення 14 ключових підходів, що мають найбільший вплив на розвиток професійної кар'єри вчителя трудового навчання та технологій: компетентнісний, особистісно орієнтований, системний, акмеологічний, діяльнісний, синергетичний, аксіологічний, андрагогічний, індивідуальний, інтегративний, міждисциплінарний, ресурсний, функціональний і креативний/творчий. Компетентнісний підхід акцентує увагу на розвитку професійних навичок, необхідних для виконання педагогічних функцій, тоді як особистісно орієнтований сприяє формуванню самосвідомості й емоційного інтелекту. Системний підхід забезпечує цілісність підготовки, а акмеологічний і синергетичний орієнтовані на досягнення вершин професійної майстерності. Діяльнісний підхід передбачає практичне застосування знань, а аксіологічний формує ціннісні орієнтири, що мотивують до самореалізації. Ці підходи, як правило, комбінуються для забезпечення комплексного підходу до розвитку кар'єри вчителів трудового навчання та технологій.

Принципи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри є основою для створення ефективної системи їхньої підготовки. Визначено такі ключові принципи: соціально-професійна мобільність, практико-орієнтованість, освітньо-професійна рефлексія, самоорганізація навчальної діяльності, єдність управління та самоуправління, гнучкість і прогностичність системи освіти, а також колективне співробітництво. Ці принципи забезпечують адаптивність підготовки до змін на ринку праці, орієнтацію на практичне застосування

знань, розвиток саморефлексії та співпрацю між усіма суб'єктами освітнього процесу.

Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри охоплюють: формування мотивації до професійно-особистісного саморозвитку; проектування змісту освіти з урахуванням професійно-кар'єрного компонента; впровадження в освітній процес технології підготовки до розвитку професійної кар'єри; активізацію діяльності центрів професійної кар'єри засобами цифрових інструментів. Ці умови забезпечують комплексний підхід до підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, що дає змогу майбутнім учителям трудового навчання та технологій ефективно планувати та реалізовувати власну кар'єру.

Педагогічна система підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри розглядається як цілісна структура, що складається з взаємопов'язаних компонентів: освітнього процесу, науково-дослідної діяльності, професійної орієнтації та розвитку кар'єри, особистісного розвитку та цифрових технологій. Суб'єктами цієї системи є студенти, викладачі, наставники, кар'єрні радники, роботодавці, заклади освіти та інші організації. Процес підготовки структуровано за чотирма етапами: аналітичним (аналіз потреб студентів і ринку праці), проектувальним (розроблення освітніх програм та індивідуальних кар'єрних траєкторій), когнітивно-діяльнісним (опанування знань і практичних умінь через стажування, тренінги та проектну діяльність) та корекційно-рефлексивним (оцінювання результатів і коригування методів навчання). Структурна модель педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри відображає інтеграцію цих компонентів і етапів, забезпечуючи цілісність і ефективність підготовки (рис. 1). Модель охоплює чотири взаємопов'язані блоки: методологічно-цільовий, який визначає мету, цільові орієнтири, методологічні підходи й принципи підготовки; організаційно-суб'єктний, що відображає етапи реалізації моделі, основні компоненти освітнього процесу та суб'єкти взаємодії; змістово-технологічний, який розкриває зміст підготовки та інструменти її реалізації засобами сучасних педагогічних технологій, форм і видів професійної взаємодії; діагностувально-результативний, що передбачає оцінювання рівнів сформованості мотиваційного, когнітивного, діяльнісного й рефлексивного компонентів компетентності з розвитку професійної кар'єри за визначеними критеріями та показниками.

Методологічно-цільовий блок	МЕТА – цілеспрямоване формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій компетентності з розвитку професійної кар’єри	
	Цільові орієнтири	Сформувати структурні компоненти компетентності з розвитку професійної кар’єри вчителя трудового навчання та технологій як інтегративної якості особистості (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний)
		Розвинути ключові та інші професійні компетентності вчителя трудового навчання та технологій (предметно-методичну, інформаційно-цифрову, психологічну, мовно-комунікативну тощо)
	Методологічні підходи	Загальні: компетентнісний, особистісно орієнтований, системний, акмеологічний, синергетичний, діяльнісний та аксіологічний
Специфічні: структурно-функціональний, індивідуальний, ресурсний, креативний, андрогогічний; інтегративний; міждисциплінарний		
Принципи	Соціально-професійна мобільність, практико-орієнтованість, освітньо-професійна рефлексія, самоорганізація навчальної діяльності, єдність управління та самоуправління, гнучкість і прогностичність системи освіти, а також колективне співробітництво	
Організаційно-суб’єктний блок	Етапи	Аналітичний; проєктувальний; когнітивно-діяльнісний; корекційно-рефлексивний
	Основні компоненти	Освітній процес (теоретична і практична підготовки, волонтерська діяльність); професійна орієнтація та розвиток кар’єри; використання цифрових технологій; науково-дослідна діяльність студентів; особистісний саморозвиток та ін.
	Суб’єкти взаємодії	Викладачі, студенти, наставники, кар’єрні радники, роботодавці, вчителі, батьки, практичні психологи
Змістово-технологічний блок	Зміст	Компоненти освітньої програми (зміст навчальних дисциплін, практик); тематика науково-дослідних проєктів; зміст тренінгів, воркшопів, тематика майстер-класів, вебінарів; зміст курсу «Розвиток професійної кар’єри вчителя» тощо
	Інструменти реалізації	Педагогічні технології: проєктні технології, імітаційно-ігрові технології, технологія проблемного навчання, інформаційно-комунікаційні (цифрові) технології, дуальне навчання та ін.
		Форми і види взаємодії: лекції, тренінги, семінари-практикуми, майстер-класи, воркшопи, кар’єрне консультування, нетворкінг, наставництво, дослідницькі проєкти, стажування, імітаційно-ігрові заняття, вебінари та ін.
Діагностувально-результативний блок	Діагностика	Критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) та відповідні показники)
		Рівні сформованості компетентності з розвитку професійної кар’єри учителів трудового навчання та технологій (початковий, низький, середній, високий)
	Очікуваний результат	Позитивні зрушення у рівнях сформованості компонентів компетентності з розвитку професійної кар’єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій, розвиток їхніх здатностей до усвідомленого кар’єрного цілепокладання, планування і ефективного проєктування індивідуальних траєкторій професійної кар’єри

Рис. 1. Структурна модель педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар’єри

Реалізація аналітичного, проєктувального, когнітивно-діяльнісного й корекційно-рефлексивного етапів моделі забезпечує послідовність підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, сприяє формуванню здатності до усвідомленого кар'єрного цілепокладання, планування й ефективного проєктування індивідуальної кар'єрної траєкторії та забезпечує позитивні зрушення у рівнях сформованості компонентів компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Авторська концепція підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри розроблена на основі нормативно-правової бази України, враховує положення Конституції України, законів: «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», а також відповідні постанови й нормативні акти Міністерства освіти і науки України.

Концепція визначає мету підготовки – задоволення індивідуальних потреб студентів у професійному й особистісному зростанні та забезпечення держави у кваліфікованих педагогах, здатних впроваджувати інноваційні технології та сприяти кар'єрному самовизначенню учнів. Основні завдання передбачають: узгодження змісту підготовки з вимогами ринку праці, формування компетентності з розвитку професійної кар'єри, упровадження сучасних освітніх технологій, оновлення освітніх програм і вдосконалення мережі закладів вищої педагогічної освіти. Зміст підготовки охоплює опанування теорії професійного розвитку, методик кар'єрного планування, цифрових технологій, а також формування психологічної готовності до змін. Організаційні форми включають інституційне, індивідуальне, дуальне та змішане навчання, а також педагогічні практики, стажування та участь у професійних конкурсах. Очікувані результати передбачають формування конкурентоспроможних педагогів, здатних до самостійного планування професійної кар'єри, впровадження інновацій і підтримки кар'єрного розвитку учнів. Концепція слугує основою для підготовки педагогів нової генерації відповідно до вимог сучасної освіти та ринку праці.

Дослідження теоретико-методологічних засад підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри уможливило обґрунтування методологічних засад, принципів та педагогічних умов, що забезпечують ефективність підготовки, а розроблена модель і авторська концепція створюють цілісну систему для формування у студентів компетентності з розвитку професійної кар'єри, що сприяє підвищенню якості освіти та підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій до свідомого професійного зростання.

У четвертому розділі «Методика підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри» визначено зміст підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри; схарактеризовано форми, види, методи та технологію підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

Визначення змісту підготовки базується на комплексному підході, що враховує сучасні тенденції в освіті, потреби ринку праці та міжнародний досвід. Основними складниками змісту авторського спецкурсу «Розвиток професійної кар'єри вчителя» є вісім тематичних модулів, а саме: «Теорія професійного розвитку вчителя, кар'єрне планування і професійна мобільність»; «Методики самопрезентації й побудови особистого бренду»; «Цифрові технології в кар'єрному розвитку»; «Психологічна готовність до змін, профільна освіта та стажування, лідерство та управління в освітньому процесі», «Освіта впродовж життя». Зміст кожного модуля спрямований на набуття певного компонента компетентності з розвитку професійної кар'єри, забезпечуючи системність і послідовність процесу підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до безперервного кар'єрного зростання.

Результати опитувань студентів, викладачів і роботодавців підтвердили актуальність запропонованого змісту. Студенти наголосили на важливості педагогічної майстерності (80,6%), цифрової компетентності (62,9%), психолого-педагогічних (80,2%) і комунікативних навичок (76,8%), а також професійної мобільності (58,2%) й самоосвіти (59,7%). Викладачі акцентували увагу на педагогічній майстерності (85,2%), комунікативних навичках (80,7%) та емоційному інтелекті (76,1%), тоді як роботодавці підкреслили значення професійно-педагогічної компетентності (90,5%), психолого-педагогічної підготовки (89,2%) і цифрової грамотності (79,7%). Ці дані дали змогу адаптувати зміст авторського спецкурсу до реальних потреб майбутніх учителів трудового навчання та технологій, забезпечивши його практичну орієнтацію і відповідність сучасним вимогам.

Підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри здійснюється на основі використання різноманітних форм і видів взаємодії. Основними формами є інституційна (очна, заочна, дистанційна, мережева), що забезпечує систематичне засвоєння знань і навчання на робочому місці (педагогічна практика, стажування) та набуття практичного досвіду. Дистанційна й мережева форми уможлиблюють індивідуалізоване навчання, доступ до цифрових ресурсів і участь у міжнародних проєктах.

Види взаємодії включають лекції, тренінги, семінари, семінари-практикуми, майстер-класи, воркшопи, стажування, вебінари та рольові ігри. Кожен вид пов'язаний із окремими темами курсу, забезпечуючи баланс між теоретичною і практичною підготовкою. Наприклад, лекції використовуються для опанування студентами змісту теоретичних тем, тренінги – для розвитку в них практичних навичок, а стажування – для «занурення» в професійне середовище. Рольові ігри та воркшопи сприяють формуванню м'яких навичок, як-от: комунікація, лідерство й адаптивність. Запропонована структура форм і видів є гнучкою та може адаптуватися до регіональних і інституційних особливостей.

Методи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри класифіковано на: словесні

(лекція, розповідь-пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація) та практичні (вправи, практичні роботи, проєкти, есе, реферати). Словесні методи забезпечують теоретичну базу, наочні – візуалізацію складних понять, а практичні – розвиток умінь через діяльність.

Авторська технологія підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри охоплює три етапи: мотиваційно-орієнтаційний, проєктувально-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний. На першому етапі студенти усвідомлюють важливість кар'єрного розвитку під час лекційних занять, дискусій та самооцінювання. На другому – опановують практичні інструменти (кар'єрне планування, створення бренду, цифрові технології) на основі реалізації таких методів: тренінги, кейс-study, рольові ігри. На третьому – рефлексують над досягненнями, розробляючи проєкти й есе, що сприяє стратегічному плануванню професійної кар'єри.

Технологія ґрунтується на принципах суб'єктності, активного залучення студентів, індивідуалізації й інтеграції формального й неформального навчання. Використання цифрових платформ (Google Classroom, Moodle, LinkedIn тощо), тренінгових методик, кейс-study та рефлексивних практик забезпечує формування мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного компонентів компетентності з розвитку професійної кар'єри. Особлива увага приділена психологічній готовності до змін, розвитку стресостійкості й емоційного інтелекту, що є критично важливими для педагогічної діяльності вчителів трудового навчання та технологій.

Практична орієнтація спецкурсу «Розвиток професійної кар'єри вчителя» реалізується шляхом виконання кар'єрних проєктів, створення електронного портфоліо, участь у стажуваннях і майстер-класах. Студенти аналізують реальні кейси успішних педагогічних кар'єр, моделюють професійні ситуації (співбесіди, управлінські сценарії) і розробляють індивідуальні стратегії розвитку. Педагогічна практика та стажування уможливають застосування теоретичних знань у реальному освітньому середовищі, формуючи впевненість і професійну ідентичність.

Цифрові інструменти, такі як LMS-платформи, соціальні мережі й програми для створення портфоліо, інтегруються в практичну діяльність майбутніх учителів трудового навчання та технологій, підвищуючи цифрову компетентність. Рефлексивні есе й щоденники професійного зростання сприяють розвитку самосвідомості та здатності до самоаналізу, що є основою для їхнього безперервного навчання.

Індивідуальні освітні траєкторії студентів слугують ключовим інструментом формування їхньої професійної суб'єктності, сприяючи самостійному вибору змісту, форм і темпів навчання відповідно до інтересів, здібностей та кар'єрних цілей. Тьюторинг і цифрові платформи забезпечують супровід і доступ до ресурсів; участь у проєктах, конкурсах і стажуваннях сприяє створенню освітнього бренду. Такий підхід узгоджується з положеннями Концепції «Нова українська школа» та принципами освіти

впродовж життя, формуючи гнучких, мотивованих і конкурентоспроможних педагогів.

Запропонована методика підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри є гнучкою та адаптивною, що сприяє її впровадженню в різних педагогічних закладах вищої освіти. Вона враховує регіональні особливості, рівень цифровізації й співпрацю з роботодавцями та є цілісною системою, що поєднує теоретичні, практичні та цифрові підходи. Її впровадження сприятиме формуванню компетентних, адаптивних і мотивованих педагогів, здатних успішно реалізовувати свій кар'єрний потенціал у сучасному освітньому середовищі.

У п'ятому розділі «Експериментальна перевірка ефективності педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри» обґрунтовано критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, описано педагогічний експеримент та проаналізованого його результати.

Для оцінювання рівнів сформованості компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій сформовано діагностичний апарат, що складається з чотирьох критеріїв та відповідних показників. Запропоновано чотирирівневу шкалу оцінювання рівнів сформованості компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій (високий, середній, низький, початковий), адаптовану до європейської кредитно-трансферної системи (100-бальна шкала), що забезпечило можливість дискретного оцінювання. Показники кожного компонента компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій деталізовано для якісного та кількісного аналізу, що дало змогу об'єктивно оцінити зміни в рівнях підготовки студентів до розвитку професійної кар'єри.

Аналіз даних, отриманих за критерієм χ^2 , свідчить про статистично значущі покращення в експериментальних групах порівняно з контрольними за всіма компонентами досліджуваної компетентності (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення статистики критерію χ^2 з розподілу студентів за рівнем прояву показників

Вибірка	Категорія А початковий рівень	Категорія В низький рівень	Категорія С середній рівень	Категорія D високий рівень	Обсяг вибірки n_i	Статистика критерію $T_{спост}$
Мотиваційний критерій						
<i>Позитивне ставлення майбутніх учителів трудового навчання та технологій до планування професійної кар'єри</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=24$	$O_{I BK}=68$	$O_{I CK}=279$	$O_{I DK}=213$	584	16,75
Група I Егр	$O_{I AE}=11$	$O_{I BE}=39$	$O_{I CE}=245$	$O_{I DE}=251$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=8$	$O_{II BK}=24$	$O_{II CK}=118$	$O_{II DK}=114$	264	13,57
Група II Егр	$O_{II AE}=2$	$O_{II BE}=7$	$O_{II CE}=97$	$O_{II DE}=126$	232	

Вибірка	Категорія А початковий рівень	Категорія В низький рівень	Категорія С середній рівень	Категорія D високий рівень	Обсяг вибірки n_i	Статистика критерію $T_{спост}$
<i>Прагненням до самовираження та самореалізації в професійній діяльності</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=29$	$O_{I BK}=102$	$O_{I CK}=243$	$O_{I DK}=210$	584	12,94
Група I Егр	$O_{I AE}=16$	$O_{I BE}=68$	$O_{I CE}=219$	$O_{I DE}=243$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=11$	$O_{II BK}=52$	$O_{II CK}=102$	$O_{II DK}=99$	264	12,06
Група II Егр	$O_{II AE}=7$	$O_{II BE}=21$	$O_{II CE}=103$	$O_{II DE}=101$	232	
<i>Наявність цінностей, спрямованих на розвиток необхідних компетентностей з метою здійснення професійної кар'єри в системі освіти</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=35$	$O_{I BK}=82$	$O_{I CK}=257$	$O_{I DK}=210$	584	14,05
Група I Егр	$O_{I AE}=33$	$O_{I BE}=76$	$O_{I CE}=186$	$O_{I DE}=251$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=13$	$O_{II BK}=29$	$O_{II CK}=119$	$O_{II DK}=103$	264	12,28
Група II Егр	$O_{II AE}=3$	$O_{II BE}=18$	$O_{II CE}=90$	$O_{II DE}=121$	232	
Когнітивний критерій						
<i>Наявність та постійне оновлення знань про галузь освіти, об'єкти та види професійно-педагогічної діяльності</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=45$	$O_{I BK}=123$	$O_{I CK}=217$	$O_{I DK}=199$	584	13,11
Група I Егр	$O_{I AE}=33$	$O_{I BE}=88$	$O_{I CE}=184$	$O_{I DE}=241$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=13$	$O_{II BK}=48$	$O_{II CK}=106$	$O_{II DK}=97$	264	12,38
Група II Егр	$O_{II AE}=9$	$O_{II BE}=22$	$O_{II CE}=85$	$O_{II DE}=116$	232	
<i>Наявність та постійне оновлення знань про можливі шляхи розвитку професійної кар'єри</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=39$	$O_{I BK}=96$	$O_{I CK}=239$	$O_{I DK}=210$	584	15,82
Група I Егр	$O_{I AE}=16$	$O_{I BE}=78$	$O_{I CE}=205$	$O_{I DE}=247$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=11$	$O_{II BK}=62$	$O_{II CK}=92$	$O_{II DK}=99$	264	13,16
Група II Егр	$O_{II AE}=9$	$O_{II BE}=26$	$O_{II CE}=91$	$O_{II DE}=106$	232	
<i>Наявність та постійне оновлення знань щодо прогнозування, планування професійної кар'єри у системі освіти</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=36$	$O_{I BK}=93$	$O_{I CK}=248$	$O_{I DK}=207$	584	13,81
Група I Егр	$O_{I AE}=28$	$O_{I BE}=64$	$O_{I CE}=203$	$O_{I DE}=251$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=19$	$O_{II BK}=47$	$O_{II CK}=95$	$O_{II DK}=103$	264	12,76
Група II Егр	$O_{II AE}=6$	$O_{II BE}=26$	$O_{II CE}=82$	$O_{II DE}=118$	232	
Діяльнісний критерій						
<i>Занурення в професійну діяльність на етапі здобуття освіти</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=61$	$O_{I BK}=139$	$O_{I CK}=213$	$O_{I DK}=171$	584	11,97
Група I Егр	$O_{I AE}=35$	$O_{I BE}=103$	$O_{I CE}=231$	$O_{I DE}=177$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=34$	$O_{II BK}=71$	$O_{II CK}=86$	$O_{II DK}=73$	264	12,49
Група II Егр	$O_{II AE}=21$	$O_{II BE}=37$	$O_{II CE}=92$	$O_{II DE}=82$	232	
<i>Здатність швидко адаптуватися до професійної діяльності в динаміці зовнішніх умов</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=59$	$O_{I BK}=137$	$O_{I CK}=206$	$O_{I DK}=182$	584	11,95
Група I Егр	$O_{I AE}=31$	$O_{I BE}=106$	$O_{I CE}=217$	$O_{I DE}=192$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=32$	$O_{II BK}=75$	$O_{II CK}=85$	$O_{II DK}=72$	264	13,02
Група II Егр	$O_{II AE}=15$	$O_{II BE}=44$	$O_{II CE}=92$	$O_{II DE}=81$	232	
<i>Володіння досвідом з кар'єрного зростання</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=43$	$O_{I BK}=146$	$O_{I CK}=216$	$O_{I DK}=179$	584	12,43
Група I Егр	$O_{I AE}=27$	$O_{I BE}=99$	$O_{I CE}=237$	$O_{I DE}=183$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=31$	$O_{II BK}=66$	$O_{II CK}=92$	$O_{II DK}=75$	264	12,21
Група II Егр	$O_{II AE}=18$	$O_{II BE}=34$	$O_{II CE}=97$	$O_{II DE}=83$	232	

Вибірка	Категорія А початковий рівень	Категорія В низький рівень	Категорія С середній рівень	Категорія D високий рівень	Обсяг вибірки n_i	Статистика критерію $T_{спост}$
Рефлексивний критерій						
<i>Здатність до аналізу вимог, що висуваються до майбутніх учителів трудового навчання та технологій, з урахуванням професійного середовища</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=56$	$O_{I BK}=143$	$O_{I CK}=201$	$O_{I DK}=184$	584	14,68
Група I Егр	$O_{I AE}=25$	$O_{I BE}=115$	$O_{I CE}=202$	$O_{I DE}=204$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=26$	$O_{II BK}=59$	$O_{II CK}=95$	$O_{II DK}=84$	264	12,74
Група II Егр	$O_{II AE}=16$	$O_{II BE}=27$	$O_{II CE}=96$	$O_{II DE}=93$	232	
<i>Здатність до оцінювання власних можливостей для професійного розвитку та кар'єрного зростання</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=48$	$O_{I BK}=113$	$O_{I CK}=224$	$O_{I DK}=199$	584	13,67
Група I Егр	$O_{I AE}=21$	$O_{I BE}=85$	$O_{I CE}=229$	$O_{I DE}=211$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=28$	$O_{II BK}=62$	$O_{II CK}=93$	$O_{II DK}=81$	264	12,72
Група II Егр	$O_{II AE}=11$	$O_{II BE}=36$	$O_{II CE}=96$	$O_{II DE}=89$	232	
<i>Здатність до рефлексії з метою подолання кар'єрних криз та вирішення кар'єрних проблем</i>						
Група I Кгр	$O_{I AK}=56$	$O_{I BK}=113$	$O_{I CK}=224$	$O_{I DK}=191$	584	33,36
Група I Егр	$O_{I AE}=18$	$O_{I BE}=66$	$O_{I CE}=242$	$O_{I DE}=220$	546	
Група II Кгр	$O_{II AK}=31$	$O_{II BK}=58$	$O_{II CK}=83$	$O_{II DK}=92$	264	39,55
Група II Егр	$O_{II AE}=1$	$O_{II BE}=28$	$O_{II CE}=87$	$O_{II DE}=116$	232	

Мотиваційний компонент: у студентів експериментальних груп зафіксовано зростання частки осіб із високим рівнем позитивного ставлення до кар'єрного зростання, прагнення до самореалізації та сформованості цінностей, спрямованих на професійний розвиток. Це свідчить про ефективність просвітницької роботи і мотиваційних заходів, передбачених авторським спецкурсом.

Когнітивний компонент: спостерігається підвищення рівня обізнаності студентів щодо специфіки професійно-педагогічної діяльності, шляхів кар'єрного розвитку і навичок прогнозування й планування кар'єри. Магістранти демонстрували кращі результати завдяки більшій професійній зрілості.

Діяльнісний компонент: у експериментальних групах зафіксовано зростання практичної готовності й адаптивності студентів. Позитивна динаміка підтверджує ефективність практико-орієнтованих методик.

Рефлексивний компонент: у студентів експериментальних груп зросла здатність до аналізу професійного середовища, самооцінювання та рефлексії. Це свідчить про формування у студентів навичок саморегуляції та критичного мислення.

Отримані результати експерименту підтверджують ефективність запропонованих педагогічних умов, розробленої педагогічної системи і методики підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. Позитивна динаміка за всіма критеріями та показниками вказує на успішність формувального впливу, який сприяв

формуванню у студентів усвідомленого ставлення до кар'єрного зростання, здатності до саморегуляції, адаптації до змін у професійному середовищі та подолання кар'єрних викликів. Статистична значущість результатів ($T_{\text{спост}} > T_{\text{крит}} = 11,34$) свідчить про результативність педагогічного впливу.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано розв'язання наукової проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. Отримані результати підтвердили положення гіпотези, засвідчили досягнення мети, вирішення поставлених завдань і дали змогу сформулювати такі висновки:

1. Результати аналізу філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури, навчально-методичного забезпечення підготовки педагогічних працівників, зокрема учителів свідчать, що в педагогічній теорії і освітній практиці приділяється увага цілеспрямованому формуванню кар'єрної компетентності. Водночас, поза увагою дослідників залишається проблема підготовки вчителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

Згідно з правилами формальної логіки щодо визначення понять, дефініцію «компетентність учителя трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри» потрактовано як інтегративну якість особистості, що базується на поєднанні психолого-педагогічних і техніко-технологічних знань, проєктно-конструкторських умінь, цінностей високої культури праці, виявляється у здатності педагога свідомо планувати кар'єрний шлях в умовах динамічного оновлення виробничих та освітніх технологій, ефективно реагувати на виклики сучасної STEM-освіти і ринку праці та готовності до безперервного професійного зростання впродовж життя.

Доведено, що в структурі досліджуваного феномену слід розглядати такі тісно поєднані компоненти: мотиваційного (характеризується позитивним ставленням до побудови кар'єри, мотиваціями досягнення, прагненням до самовираження та самореалізації); когнітивного (передбачає наявність та постійне оновлення знань про галузь освіти, об'єкти та види обраної професійної діяльності, про можливі шляхи розвитку кар'єри та необхідні компетентності для успішного кар'єрного зростання); діяльнісного (полягає у здатності практично реалізовувати професійний потенціал і активно керувати траєкторією власного кар'єрного розвитку) та рефлексивного (поєднує здатність до рефлексії у професійному саморозвитку, самоаналіз і самооцінювання власної професійної діяльності; уміння оцінювати недоліки і переваги своєї кар'єрної компетентності, уміння визначати ресурси подальшого кар'єрного й особистісного зростання).

2. Результати констатувального етапу експерименту свідчать, що практика підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри має недостатнє науково-методичне забезпечення, не характеризується цілеспрямованістю, плановістю,

системністю, неперервністю, не враховує вимоги принципів соціально-професійної мобільності, практико-орієнтованості підготовки, освітньо-професійної рефлексії та ін. Крім того, у підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри не використовуються повною мірою потенціал науково-дослідної діяльності студентів, сучасні можливості цифрових технологій і штучного інтелекту, а поєднання форм освітнього процесу з ресурсами заходів професійної орієнтації та планування професійної кар'єри відбувається більш інтуїтивно, ніж науково обґрунтовано. Це позначається і на підготовленості майбутніх учителів трудового навчання та технологій до професійної діяльності, саморозвитку власного інтелектуально-творчого потенціалу, до безперервного професійного зростання впродовж життя.

В економічно розвинених країнах світу основні напрями формування кар'єрної компетентності майбутніх педагогічних працівників фокусуються на компетентнісно-орієнтованому навчанні з акцентом на розвиток навичок використання цифрових інструментів і штучного інтелекту в освітньому процесі, практико-орієнтованій підготовці (стажування, менторство, коучинг) задля швидкої адаптації й безперервного професійного зростання. Констатовано, що порівняно з вітчизняним досвідом, у прогресивних зарубіжних освітніх системах питанням підготовки майбутніх учителів до розвитку кар'єри приділяється належна увага. Зокрема, незважаючи на значні відмінності освіти, у країнах Європейського Союзу, США, Канаді, Великій Британії, Китаї, Сінгапурі, Японії тощо професійна підготовка вчителів і їх подальше професійне зростання розглядаються в єдиній неподільній системі. Зазвичай, виокремлюють такі шість напрямів формування «соціальної зрілості»: заохочення студентів до самопізнання (розвиток емоційного інтелекту, самоусвідомлення; формування емпатії); розвиток комунікативних навичок (формування здатності майбутніх учителів до активного слухання, асертивної поведінки, умінь вирішення конфліктів); формування здатностей майбутніх учителів до співпраці (розвиток лідерських якостей, умінь командної роботи і налагодження взаємодії); проходження педагогічної практики з використанням організаційної форми «занурення в середовище», що надає студентам можливість: спостереження за досвідченими вчителями; проведення навчальних занять; участь у проєктах тощо; розвиток рефлексивних якостей: має на меті навчити майбутніх учителів трудового навчання і технологій рефлексувати щодо набутого досвіду, аналізувати свої сильні й слабкі особистісні якості, а також віднаходити ефективні способи професійного самовдосконалення (домінантні методи – ведення щоденника або блогу в соціальній мережі, обговорення, дискусії з колегами, викладачами щодо проблем майбутнього кар'єрного зростання); постійна, неперервна самоосвіта, саморозвиток (читання фахової літератури, відвідування курсів та семінарів, участь у вебінарах, конкурсах, виконання проєктів, обмін досвідом тощо). До формування та розвитку кар'єрної компетентності вчителів у світовій практиці задіяні державні і приватні освітні інституції, університети, роботодавці, інші стрейкхолдери. У цілому

аналіз особливостей зарубіжного досвіду розв'язання досліджуваної проблеми переконує в ефективності системного підходу до підготовки майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри, що вказує на необхідність конструктивного застосування зазначеної методології у вітчизняній освітній практиці.

3. Обґрунтовано методологічні підходи до підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, які визначають загальну стратегію розв'язання проблеми дослідження: компетентнісний (акцентує увагу на розвитку професійних навичок, необхідних для виконання педагогічних функцій), особистісно-орієнтований (сприяє формуванню самосвідомості та емоційного інтелекту), системний (забезпечує цілісність підготовки до розвитку професійної кар'єри) акмеологічний (сприяє орієнтації педагогів на досягнення вершин професійної майстерності), діяльнісний (передбачає практичне застосування знань), синергетичний (спрямований на вивчення процесів самоорганізації і саморозвитку майбутніх учителів), аксіологічного (забезпечує формування ціннісних орієнтацій, що мотивують до самореалізації) тощо. На різних етапах виконання дослідження методологічні підходи комбінувалися, забезпечуючи системність і комплексність вивчення досліджуваного феномену.

4. Нормативними вимогами і рекомендаціями щодо постановки цілей і завдань, відбору і структурування змісту, вибору методів, форм і технологій підготовки здобувачів вищої освіти до розвитку професійної кар'єри у дослідженні визначено такі ключові принципи: соціально-професійної мобільності, практико-орієнтованості, освітньо-професійної рефлексії, самоорганізації навчальної діяльності, єдності управління та самоуправління, гнучкості і прогностичності, а також колективного співробітництва. Експериментальними дослідженнями підтверджено, що дотримання цих принципів забезпечує адаптивність підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до змін на ринку праці, орієнтує на практичне застосування знань, розвиток саморефлексії й співпрацю між усіма суб'єктами освітнього процесу. До педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри віднесено: формування мотивації студентів до професійно-особистісного саморозвитку; проектування змісту освіти майбутніх учителів трудового навчання та технологій з урахуванням професійно-кар'єрного компонента; впровадження в освітній процес технології підготовки до розвитку професійної кар'єри; активізація діяльності центрів професійної кар'єри засобами цифрових інструментів. Означені умови забезпечують комплексність формування досліджуваної інтегративної якості особистості і в синтезі реалізують вимоги обґрунтованих принципів щодо підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

5. На основі структурно-функціонального аналізу досліджуваного процесу обґрунтовано педагогічну систему підготовки майбутніх учителів

трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, що забезпечує досягнення довгострокових і короткострокових цілей в єдності таких структурних компонентів: освітній процес (теоретична і практична підготовки, волонтерська діяльність); професійна орієнтація та розвиток кар'єри; використання цифрових технологій; науково-дослідна діяльність студентів; особистісний саморозвиток та ін. Реалізація педагогічної системи здійснюється за такими чотирма етапами: аналітичний (аналіз потреб студентів і вимог ринку праці); проєктувальний (розроблення освітніх програм та індивідуальних кар'єрних траєкторій); когнітивно-діяльнісний (опанування теоретичних знань, практичних умінь, участь у стажуваннях, тренінгах, дослідницькій та проєктній діяльності) та корекційно-рефлексивний (оцінювання результатів підготовки, коригування змісту й методів навчання на основі зворотного зв'язку).

Структурна модель пропонованої педагогічної системи є ідеальним об'єктом відображення поетапного зростання компетентності майбутніх учителів трудового навчання і технологій з розвитку професійної кар'єри в перебігу професійної підготовки, і складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків: методологічно-цільового (мета, цільові орієнтири, методологічні підходи, принципи), організаційно-суб'єктного (етапи, основні компоненти, суб'єкти взаємодії), змістово-технологічного (зміст, інструменти реалізації) та діагностувально-результативного (діагностування, очікувані результати).

6. Авторська концепція підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій до розвитку професійної кар'єри визначає теоретико-методологічні засади формування готовності здобувачів вищої освіти до кар'єрного цілепокладання, планування та успішної реалізації професійної кар'єри. Концепція ґрунтується на науково обґрунтованих положеннях компетентісно орієнтованої професійної підготовки й інтегрує методологічний, теоретичний, методичний і практичний концепти як взаємопов'язані складники цілісного педагогічного процесу. Її реалізація забезпечує використання потенціалу формальної, неформальної та інформальної освіти для підготовки педагогів нової генерації, здатних до свідомого управління власним професійним розвитком, ефективного подолання професійних викликів і побудови успішної кар'єрної траєкторії в умовах динамічних змін освітнього середовища.

7. Зміст підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри сформовано на засадах компетентісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та кар'єрного підходів з урахуванням сучасних тенденцій розвитку освіти, потреб ринку праці, вимог професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» та результатів аналізу міжнародного досвіду професійної підготовки педагогів. Структура змісту спецкурсу «Розвиток професійної кар'єри вчителя» охоплює вісім взаємопов'язаних тематичних модулів і забезпечує цілеспрямоване формування мотиваційного, когнітивного, діялісно-практичного та рефлексивного компонентів компетентності з розвитку професійної кар'єри. Доведено, що змістове наповнення курсу відповідає

освітнім запитам здобувачів вищої освіти та вимогам ключових стейкхолдерів освітнього процесу, зокрема щодо розвитку педагогічної майстерності, психолого-педагогічної, цифрової й комунікативної компетентностей, професійної мобільності, емоційного інтелекту й здатності до навчання впродовж життя. Результати емпіричного дослідження підтвердили релевантність, практичну спрямованість і прогностичний потенціал розробленого змісту для забезпечення готовності майбутніх учителів трудового навчання та технологій до успішного професійного розвитку й кар'єрного зростання в умовах трансформації освітнього середовища.

Обґрунтовано форми, види й методи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри як взаємопов'язаний комплекс організаційно-педагогічних засобів, спрямованих на формування компетентності з розвитку професійної кар'єри. Визначено доцільність поєднання інституційної освіти (очної, заочної, дистанційної, мережевої) та навчання на робочому місці (педагогічна практика, стажування), що забезпечує інтеграцію теоретичної і практичної складових професійної підготовки. Розкрито потенціал різних видів освітньої взаємодії (лекцій, семінарів, тренінгів, майстер-класів, воркшопів, вебінарів, стажувань, рольових ігор) щодо формування професійно значущих знань, умінь, навичок і особистісних якостей, необхідних для успішного кар'єрного розвитку. Систематизовано методи підготовки за групами (словесні, наочні, практичні) та доведено їхню ефективність у забезпеченні поетапного переходу від засвоєння теоретичних знань до набуття досвіду професійної діяльності й розвитку здатності до кар'єрного проектування, професійної мобільності та безперервного саморозвитку. Запропоноване організаційно-методичне забезпечення характеризується гнучкістю, варіативністю та адаптивністю до умов функціонування педагогічних закладів вищої освіти й регіональних особливостей професійної підготовки педагогічних кадрів.

Авторська технологія підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри забезпечує поетапне формування компетентності з розвитку професійної кар'єри та реалізується за такими взаємопов'язаними етапами: мотиваційно-орієнтаційний, проектувально-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний. Обґрунтовано, що технологія базується на принципах суб'єктності, індивідуалізації, активного залучення здобувачів освіти, інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти, безперервності професійного розвитку й спрямована на формування мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного компонентів досліджуваної компетентності. Визначено ефективні механізми її реалізації, зокрема використання цифрових освітніх платформ, тренінгових технологій, кейс-методу, проектного навчання, рефлексивних практик, педагогічної практики та стажування, які забезпечують розвиток професійної суб'єктності, кар'єрного цілепокладання, професійної мобільності, психологічної готовності до змін, стресостійкості та емоційного інтелекту. Доведено, що важливим інструментом реалізації технології є індивідуальні

освітні траєкторії, які забезпечують персоналізацію професійної підготовки, розвиток здатності до самоменеджменту, стратегічного планування кар'єри та навчання впродовж життя. Встановлено, що впровадження розробленої технології сприяє підвищенню рівня готовності майбутніх учителів трудового навчання та технологій до успішного професійного розвитку та кар'єрного зростання.

8. Закономірний характер впливу розробленої педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку кар'єри підтверджено в процесі проведення педагогічного експерименту, що здійснювався впродовж констатувального й формувального етапів. За результатами експериментальної перевірки запропонованої педагогічної системи констатовано позитивні зрушення в рівнях розвитку усіх компонентів досліджуваної інтегративної якості майбутніх учителів трудового навчання та технологій. Зокрема, на кінець формувального етапу педагогічного експерименту було зафіксовано суттєві зрушення у рівнях сформованості когнітивного компонента компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій. За показником «наявність та постійне оновлення знань про можливі шляхи розвитку професійної кар'єри» частка респондентів (бакалаврів) з високим рівнем сформованості цього компонента зросла на 9,27 %; водночас частка респондентів-магістрантів зросла на 8,19 % відповідно. Натомість суттєво зменшилася частка респондентів експериментальних груп, які демонстрували, за оцінками експертів, початковий рівень розвитку когнітивного компонента. Позитивну динаміку також було відзначено і в розподілі студентів експериментальних груп за розвитком решти компонентів досліджуваної компетентності. Відтак, результати аналізу даних формувального етапу експерименту підтверджують ефективність розробленої педагогічної системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри.

9. Обґрунтовано перспективні напрями підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри:

на загальнодержавному рівні: вдосконалення нормативно-правового забезпечення кар'єрно орієнтованої підготовки педагогів; узгодження освітніх стандартів і кваліфікаційних вимог із принципами навчання впродовж життя; розвиток системи кар'єрного консультування та створення умов для визнання результатів формальної, неформальної й інформальної освіти;

на регіональному рівні: розширення партнерських мереж взаємодії між закладами вищої освіти, закладами загальної середньої освіти, роботодавцями, професійними спільнотами та службами зайнятості з метою забезпечення «професійних проб», стажування, проєктної діяльності та підвищення відповідності підготовки потребам регіонального ринку праці;

на рівні педагогічних закладів вищої освіти: підвищення рівня інституціоналізації системи кар'єрної підтримки здобувачів освіти шляхом активізації діяльності центрів кар'єрного розвитку; створення

консалтингових сервісів, інструментів тьюторського і менторського супроводу; упровадження індивідуальних освітніх траєкторій, цифрових ресурсів планування розвитку професійної кар'єри.

Доведено, що реалізація визначених напрямів забезпечить підвищення рівня готовності майбутніх учителів трудового навчання і технологій до професійної мобільності, безперервного саморозвитку, ефективного управління власною кар'єрою та успішної професійної самореалізації в умовах сучасних суспільних і технологічних трансформацій.

10. За результатами проведеного дослідження укладено та впроваджено в педагогічних закладах вищої освіти методичні рекомендації щодо цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. У них розкрито концептуальні ідеї системного формування досліджуваної якості, сформульовано дефініцію, схарактеризовано зміст і структуру компетентності з розвитку професійної кар'єри, висвітлено принципи, педагогічні умови і модель відповідної педагогічної системи, наведено інноваційні методики і технології опанування студентами спецкурсом «Розвиток професійної кар'єри вчителя».

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. Подальших досліджень потребують: теоретико-методологічне обґрунтування професійного розвитку педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти в системі формальної, неформальної та інформальної освіти, розроблення теоретичних і методичних основ кар'єрного консультування студентів педагогічних закладів вищої освіти з використанням цифрових технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Опубліковані праці, що відображають основні наукові результати дисертації:

Монографії:

1. **Олефіренко Т. О.** Теоретичні основи процесу формування графічної компетентності. *Трудове навчання та креслення у контексті сучасних інновацій: теоретико-методичні аспекти: колективна монографія* / [за наук. ред. О. Д. Літковець]. Рівне : О. Зень, 2018. С. 43-99.

2. **Olefrenko T.** Educating tolerance in future teachers as psychological and pedagogical problem. *The XXI century education: realities, challenges, development trends: collective monograph* / ed. H. Tsvietkova. Hameln : InterGING, 2020. С. 275-287.

3. Tsvietkova H., **Olefrenko T.**, Matviienko O. National and cultural identity: experience of foreign countries. *Педагогіка і психологія постмодернізму: цінності, компетентності, діджиталізація* : колективна монографія / за наук. ред. Г. Цветкової. Aerzen Heilberg IT Solutions UG (haftungsbeschränkt) InterGING Verlag, 2021. 504 с. DOI: <https://doi.org/10.192219/978-3-946407-10-2/>

4. **Olefirenko T.** Features of the implementation of blended learning technologies in the educational process of the institution of higher education and their role in the development of critical thinking personality. Digital transformation in contemporary society : collective monograph. Copyright by Academy of Silesia, Katowice, 2024. С. 278-307.

5. **Олефіренко Т. О.** Підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри: теоретичні і методичні засади: монографія / [за наук. ред. М.А. Пригодія]. Київ: Вид-во «Людмила», 2025. 472 с.

Навчальні та виробничо-практичні видання

6. Яшанов С. М., Шевчук Л. Д., **Олефіренко Т. О.** Інформаційні технології у виробництві : навч.-метод. посіб. Переяслав : Домбровська Я. М., 2022. 190 с.

7. Матвієнко О. В., **Олефіренко Т. О.**, Тутова Т. Б. Педагогіка багатоманіття : навч. посіб. Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2020. 236 с.

8. Яшанов С. М., Шевчук Л. Д., **Олефіренко Т. О.** Комп'ютерне моделювання технологічних процесів : навч.-метод. посіб. Частина I. Переяслав: Вид-во ФОП Домбровська Я. М., 2022. 268 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/41433>.

9. **Олефіренко Т. О.** Методичні рекомендації щодо цілеспрямованого формування кар'єрної компетентності майбутніх учителів технологій у педагогічних закладах вищої освіти. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. 37 с.

10. Горбачук І. Т., Сергієнко В. П., Войтович І. С., Падалка О. С., Працьовитий М. В., **Олефіренко Т. О.**, Зінчук В. М. Лабораторні роботи з обладнанням РНУВЕ. Фізика. 7 клас [Текст] : навч.-метод. посіб. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 106 с.

11. **Олефіренко Т.**, Матвієнко О., Васютіна Т., Золотаренко Т. Основи організації дистанційного та змішаного навчання у закладах вищої та початкової освіти : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності 013 Початкова освіта. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. 145 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/36798>

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

12. **Олефіренко Т. О.**, Слабко В. М. Зміст і структура графічної компетентності майбутнього вчителя технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи* / за ред. М. С. Корця. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. Вип. 31. С. 148-153.

13. **Олефіренко Т. О.**, Чумак М. Є. Зміст підготовки майбутніх учителів природничо-математичного та технологічного профілів до профорієнтаційної

роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи*. 2013. Вип. 38. С. 139-147.

14. **Олефіренко Т. О., Шевченко В. В.** Формування графічної компетентності майбутніх учителів технологій : визначення структурних компонентів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи*. 2015. Вип. 52. С. 181-188. URL: <https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/52-2015/33.pdf>

15. **Олефіренко Т. О.** Використання тренінгів при підготовці майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри. *Освітній дискурс : збірник наукових праць*. 2019. Вип. 17 (10). С. 46-54. URL: <https://www.journal-discourse.com/uk/kataloh-statei/2019-rik/2019-r-1710/vykorystannia-treninhiv-pry-pidhotovtsi-maibutnikh-uchyteliv-do-pobudovy-profesiinoi-kariery>
DOI: [https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.17\(10\)-4](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.17(10)-4)

16. **Олефіренко Т. О.** Принципи підготовки майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2019. Вип. 4 (160). С. 24–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuchkpn_2019_4_7

17. **Олефіренко Т. О.** Психолого-педагогічний аналіз феномену професійної кар'єри вчителя. *Professional Education : Methodology, Theory and Technologies*. 2019. Вип. 10. С. 207–221. URL: <https://profedu.com.ua/en/journals/vipusk-10>

18. Кільдеров Д. Е., Пригодій М. А., **Олефіренко Т. О.,** Гамула І. А. Підготовка майбутніх учителів технологій до профорієнтаційної роботи в профільній школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2020. Вип. 57. С. 14–24. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2020-57-14-24>

19. **Олефіренко Т. О.** Проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до розвитку кар'єри в дискурсі педагогічної теорії. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 4 (199). С. 14–19. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-4\(199\)-14-19](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-4(199)-14-19)

20. **Олефіренко Т. О.** Особливості підготовки майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри в умовах стандартизації вищої освіти. *Освітній дискурс : збірник наукових праць*. 2021. Вип. 34 (6). С. 47-61. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/35004>

21. **Олефіренко Т. О.** Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. *Витоки педагогічної майстерності*. Полтава, 2021. Вип. 27. С. 190-195. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.247105>

22. **Olefirenko T., Pryhodii M., Voronina-Pryhodii D.** European experience of teachers training of general education institutions (on the example of Germany, France and Italy). *Professional Pedagogics*. 2022. № 2 (25). P. 94-103. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.94-103>

23. **Олефіренко Т. О.**, Попова Л. М. Формування трансверсальних компетентностей у процесі становлення професійної ідентичності майбутнього педагога. *Педагогічні науки*. Івано-Франківськ, 2022. Вип. 99. С. 45-51. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2022-99-7>

24. Матвієнко О. В., **Олефіренко Т. О.** Теоретичні основи розвитку творчої особистості. *Освітньо-науковий простір*. Київ, 2022. Вип. 2 (1). Р. 33-44. URL: <https://pedagogy.com.ua/index.php/journal/issue/view/2-1-2022>

25. Матвієнко О. В., **Олефіренко Т. О.** Емоційне благополуччя дітей та педагогів : проблеми та практика підтримки в умовах військової агресії. *Освітньо-науковий простір*. Київ, 2022. Вип. 3 (2). Р. 71-79. URL: <https://pedagogy.com.ua/index.php/journal/issue/view/3-2-2022>

26. Кушнірук С. А., Матвієнко О. В., **Олефіренко Т. О.** Формування наукового світогляду студентів : соціокультурна проекція. *Освітній дискурс : збірник наукових праць*. 2023. Вип. 45 (7-9). С. 83-89. DOI: [https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.45\(7-9\)-12](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.45(7-9)-12)
URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/43335>

27. Матвієнко О. В., **Олефіренко Т. О.** Вплив позааудиторної роботи на формування наукового світогляду студентів у Наддніпрянській Україні XIX століття. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи*. Київ, 2023. Вип. 94. С. 95-100. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.94.19> URL: <https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/94/19.pdf>

28. Кушнірук С. А., **Олефіренко Т. О.** Зовнішні чинники як передумова феноменологічного формування наукового світогляду студентів в університетах Наддніпрянщини. *Освітньо-науковий простір*. Київ, 2023. Вип. 5 (2). С. 115-126. DOI: [https://doi.org/10.31392/ONP.2786-6890.5\(2\).2023](https://doi.org/10.31392/ONP.2786-6890.5(2).2023)
URL: <https://pedagogy.com.ua/index.php/journal/issue/view/5-2-2023>

29. **Олефіренко Т. О.**, Полевик Р. Ю. Цифрові освітні ресурси як інструмент професійного розвитку майбутніх учителів технологічної освіти. *Освітньо-науковий простір*. Київ, 2024. Вип. 7 (2). Т. 1. С. 120-130. DOI: [https://doi.org/10.31392/ONP.2786-6890.7\(2\)/1.2024.12](https://doi.org/10.31392/ONP.2786-6890.7(2)/1.2024.12)

30. **Олефіренко Т.** Реалізація діяльнісного підходу в систему професійної підготовки вчителя : теоретичні засади та практичні аспекти. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 6 (140). С. 259-267. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2024.06/259-267>

31. Цветкова Г. Г., Барановська Л. В., **Олефіренко Т. О.**, Кузменко І. А. Розвиток критичного мислення в сучасному освітньому просторі : європейські студії, американський контекст. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 2 (32). С. 967-982. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-2\(32\)-967-982](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-2(32)-967-982).

32. **Олефіренко Т. О.** Концепція підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. *Педагогічні науки*. 2025. Вип. 162. С. 192-198. DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-157.2024.20>

33. **Олефіренко Т. О.** Зміст, складові та функції цифрового освітнього середовища в умовах цифрового суспільства. *Наукові записки (Серія: Педагогічні науки)*. 2025. Вип. 164. Т. 2. С. 91-100. DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-164-2.2025.11>

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

34. **Olefrenko T. O.** Development of readiness to build a career in pre-service teachers: based on their internship aimed at formation of creativity skills in schoolchildren. *Scientific Journal Virtus*. 2021. May (№ 54). P. 80-83. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/40506>

35. **Olefrenko T.**, Yuxiang Zh. Features of implementation in general educational institutions art programs. *Intellectual Archive*. 2021. Vol. 10 (1). P. 137-146. DOI: https://doi.org/10.32370/ia_2021_03_15

36. Fomichova O. V., Shynkaruk V. D., **Olefrenko T. O.**, Kurbatov S. V., Shulga Iev. V. Student-teacher relationship as a factor affecting bullying-victimization degree at schools. *Bulletin of national academy of sciences of the republic of Kazakhstan*. 2022. Vol. 1, № 395. P. 187-192. URL: <https://journals.nauka-nanrk.kz/bulletin-science/issue/view/111/82>

Статті у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science, Core Collection та/або Scopus

37. Mytnyk O., Syrota S., Liskin V., **Olefrenko T.** Creating of an educational environment using ontology-based approach to e-learning systems. *Proceedings of the 7th-International conference «Information Technology and Interactions» (IT&I-2020)*, Kyiv, December 2-3, 2020. Kyiv, 2020. P. 261–270. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2845/>

38. **Olefrenko T.**, Bobrytska V., Batechko N., Reva T., Chkhalo O. Involving university stakeholders in upgrading the fostering of students' readiness to embark on a career. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2021. Vol. 20, № 4. P. 170-189. DOI: <https://doi.org/10.26803/ijlter.20.4.10>

39. Liskin V., **Olefrenko T.**, Mytnyk O., Syrota S. Ontologically-controlled e-learning systems as a means for developing conceptual thinking of the individual. *Selected papers of the VIII International scientific conference «Information technology and implementation» (IT&I-2021)*, Kyiv, December 1-3, 2021. Kyiv, 2021. P. 101–111. URL: http://ceur-ws.org/Vol-3179/?fbclid=IwAR0ShlCVDPpD_dNGWYbXocm-nojVd1jCRIgS3HbSGZcSPA_zZ72mzl315GQ

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

40. **Олефіренко Т.** Психолого-педагогічний аналіз феномену професійної кар'єри вчителя. *Професійне становлення особистості:*

проблеми і перспективи: збірник тез та доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 7-8 листопада 2019 р.). Хмельницький : ХНУ, 2019. С. 98-99. URL: <https://tpodm.khmnmu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/19/2019/12/Zbirnyk-tez-konferentsiyi-2019-na-sajt.pdf>

41. **Олефіренко Т. О.** Основні суперечності підготовки майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри. *Тенденції розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці* : матеріали Міжнародної інтернет-конференції молодих учених і студентів (м. Глухів, 3 квітня 2019 р.). Глухів, 2019. С. 189–192. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f5d2f3e3-cb9f-45e6-9ea4-3c41f72ac53e/content>

42. **Олефіренко Т. О.** Психологічні аспекти професійного розвитку в умовах пандемії. *Психологічний і педагогічний дискурс : наукові записки вчених* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 14-15 травня 2020 р.) / за ред. Т. О. Олефіренка. Київ, 2020. С. 131-132. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ce41fd00-88f8-4cbb-b590-e4cd1208030a/content>

43. **Олефіренко Т. О.** Підготовка та адаптація студентів до системи соціально-виробничих відносин. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку фундаментальних, прикладних, загальнотехнічних та безпекових наук* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, пам'яті академіка Академії наук вищої освіти, професора Анатолія Володимировича Касперського, м. Київ, 23 червня 2021 р. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. С. 63-65. URL: http://irbis.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_plus/cgiirbis_64_ft.exe

44. **Олефіренко Т. О.** Принципи підготовки майбутнього вчителя до розвитку професійної кар'єри в контексті євроінтеграції та глобалізації. *Materials of the XVII International scientific and practical conference*. Sheffield, June 30–July 7. 2021. Sheffield, 2021. Vol. 3. С. 79-82.

45. Розвиток професійної кар'єри вчителя: результати опитування студентів, викладачів закладів вищої освіти та стейкхолдерів системи освіти (звіт) / укладачі: Т.О. Олефіренко, М.А. Пригодій. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова; ІПО НАПН України, 2025. 62 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744891>

46. Харламенко В., **Олефіренко Т.**, Скуратович Р. Важливість комп'ютерної графіки у підготовці майбутніх учителів технологій як шлях до ефективної технологічної освіти. *Технологічна освіта : сучасні реалії та перспективи розвитку* : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті академіка Дмитра Тхоржевського, 28 лютого 2025 року; *Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку* : матеріали XI Міжнародної наукової-практичної конференції, присвяченої пам'яті член-кореспондента НАПН України Віктора Сидоренка (1 березня 2025 року) / за заг. ред. Д. Кільдерова, В. Харламенко. Київ, 2025.

C. 719-722. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/95cf9ca9-baef-41cc-91b9-9a3e659c2e51/content>

47. Matviienko O., **Olefirenko T.** Recovery through education pedagogy of support in post-conflict transformations. *Modern vision of implementing innovations in scientific studies* : collection of scientific papers «SCIENTIA» with proceedings of the VI International scientific and theoretical conference, Marseille, French Republic, July 25, 2025. Marseille, French Republic : International center of scientific research, 2025. P. 106-109. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-25.07.2025>

Праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

48. Чумак М., **Олефіренко Т.** Діяльність учителя фізики у процесі формування наукового світогляду учнів. *Фізика та астрономія в сучасній школі*. 2013. № 7 (110). С. 12-14.

49. **Олефіренко Т.** Формування графічних знань, умінь і навичок у процесі навчання фізики і технічних дисциплін. *Фізика та астрономія в сучасній школі*. 2013. № 8 (111). С. 15-20.

50. **Олефіренко Т. О.** Формування уявлення про повноту зображень на кресленні в учнів 8-9 класів. *Трудова підготовка в сучасній школі*. 2013. № 12 (116). С. 24-27.

51. **Олефіренко Т. О.,** Цішковський В. О. Методика навчання майбутніх учителів технологій та професійної освіти побудові та читанню складних креслень : реконструкція зображень. *Наукові записки [Українського державного університету імені Михайла Драгоманова]. Серія: Педагогічні науки*. 2016. Вип. 129. С. 129–139.

URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7c751b7e-cb5c-4e05-8871-db6b12603942/content>

52. **Олефіренко Т. О.,** Маркусь І. С. Підготовка майбутніх інженерів-педагогів : дуальна форма навчання робітників. *Наукові записки [Українського державного університету імені Михайла Драгоманова]. Серія: Педагогічні науки*, 2017. Вип. 133. С. 168–173.
URL: <http://nz.npu.edu.ua/article/view/131059>

53. **Олефіренко Т. О.,** Цветкова Г. Г. Концептуальні засади розвитку stem-освіти в Україні. *Вища освіта України*. 2020. Вип. 1 (76). С. 61–67. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-VOU.2020.1\(76\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-VOU.2020.1(76).09)

54. **Олефіренко Т.** Актуальні проблеми підготовки майбутнього вчителя до розвитку професійної кар'єри. *Молода наука – 2021: соціально-освітні розвідки : матеріали доповідей та виступів II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (м. Київ, 23 квітня 2021 р.). Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. С. 71–73.

АНОТАЦІЇ

Олефіренко Т.О. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Інститут професійної освіти Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2026.

Дисертацію присвячено розв'язанню актуальної проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри в умовах модернізації педагогічної освіти, цифрової трансформації суспільства й динамічних змін ринку праці. Теоретично обґрунтовано й розроблено авторську концепцію підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, основу якої становлять положення системного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, акмеологічного, діяльнісного, аксіологічного й інших методологічних підходів.

У дослідженні визначено зміст компетентності з розвитку професійної кар'єри, обґрунтовано педагогічну систему підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку професійної кар'єри, що забезпечує інтеграцію освітньої, професійно-практичної, науково-дослідної й кар'єророзвивальної діяльності здобувачів вищої освіти. Розроблено структурну модель педагогічної системи, яка охоплює методологічно-цільовий, організаційно-суб'єктний, змістово-технологічний і діагностико-результативний блоки, а також технологію її реалізації упродовж мотиваційно-орієнтаційного, проектувально-діяльнісного і рефлексивно-аналітичного етапів. Експериментально перевірено ефективність педагогічної системи та доведено її позитивний вплив на набуття компетентності з розвитку професійної кар'єри майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні вчителі трудового навчання та технологій, компетентність з розвитку професійної кар'єри, педагогічна система, цифрові технології, професійний розвиток, заклади вищої освіти.

ABSTRACT

Olefirenko T.O. Theoretical and Methodological Foundations of Preparing Future Teachers of Labor Education and Technologies for Professional Career Development. – Qualification scientific work as a manuscript.

The dissertation for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.04 “Theory and Methods of Vocational Education.” – Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, 2026.

The dissertation is devoted to the theoretical and methodological substantiation of the preparation of future teachers of labor education and technologies for professional career development in the context of educational transformation, digitalization, labor market changes, and the growing demands for teachers' professional mobility and lifelong learning. The relevance of the research is determined by the need to ensure the readiness of future teachers not only for professional activity but also for conscious planning, management, and continuous development of their professional careers.

The purpose of the study is to substantiate the conceptual, theoretical, methodological, and technological foundations of preparing future teachers of labor education and technologies for professional career development, to design and experimentally verify an appropriate pedagogical system, and to determine effective pedagogical conditions and technologies for its implementation.

The study presents and scientifically substantiates an original concept of preparing future teachers of labor education and technologies for professional career development. The concept serves as a theoretical and methodological framework for professional teacher education and is focused on the integrated use of formal, non-formal, and informal education resources for developing teachers capable of career goal-setting, career planning, successful professional advancement, and overcoming career-related challenges in a rapidly changing educational environment.

A pedagogical system for preparing future teachers of labor education and technologies for professional career development has been developed and substantiated. Its key structural components include the educational process, professional orientation and career development activities, personal self-development, students' research activities, and digital technologies. Their integrated functioning ensures the gradual formation of students' readiness for professional career development, realization of creative potential, and lifelong professional growth.

A structural model of the pedagogical system has been designed. The model consists of four interconnected blocks: methodological-target, organizational-subject, content-technological, and diagnostic-resultative. The model reflects the staged process of preparing future teachers for professional career development and provides a framework for monitoring and evaluating educational outcomes.

The essence of the concept of "competence for professional career development of future teachers of labor education and technologies" has been further developed and specified as an integrative personal quality based on psychological-pedagogical and technological knowledge, project-design skills, values of work culture, and the ability to consciously plan and implement a professional career trajectory under conditions of continuous technological and educational change.

The pedagogical conditions for effective preparation have been identified and substantiated, including: formation of students' motivation for professional and personal self-development; integration of the professional-career component into educational content; implementation of a technology for professional career

development preparation; and activation of university career centers through the use of digital tools and resources.

A technology for preparing future teachers of labor education and technologies for professional career development has been developed. The technology includes three successive stages: motivational-orientational, project-activity, and reflective-analytical. Its implementation involves project-based learning, case-study methods, electronic portfolios, mentoring, internships, workshops, career counseling, networking, dual education elements, and digital learning technologies.

The structure of competence for professional career development has been improved through the specification of its motivational, cognitive, activity-based, and reflective components, as well as corresponding criteria, indicators, and levels of formation. A diagnostic toolkit has been developed to assess students' readiness for professional career development and career growth.

The theoretical significance of the research lies in the development and clarification of the conceptual and categorical framework of career-oriented teacher education, substantiation of the concepts of competence for professional career development, preparation for professional career development, pedagogical system of career-oriented teacher training, pedagogical conditions, and technology of preparation for professional career development.

The practical significance of the study consists in improving educational and professional programmes for specialty 014.10 "Secondary Education (Labor Education and Technologies)"; modernizing curricula of pedagogical and technological disciplines; developing the author's special course "Teacher Professional Career Development"; preparing methodological recommendations for higher education institutions; improving diagnostic tools; and designing organizational provisions for career centers and educational practices aimed at supporting students' career development.

The effectiveness of the proposed pedagogical system, pedagogical conditions, and educational technology was confirmed through a pedagogical experiment, which demonstrated statistically significant positive changes in the levels of readiness and competence of future teachers of labor education and technologies for professional career development.

Keywords: professional training, future teachers of labor education and technologies, competence for professional career development, pedagogical system, digital technologies, professional development, higher education institutions.